ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 25 (1559) | Аўторак, 28 сакавіка 1961 года | Цана 4 кап.

НА РУБЯЖАХ СЯМІГОДКІ

На Мінскім аўтамабільным заводзе па ініцыятыве грамадскіх арганізацый быў устаноўлены пераходны Чырвоны сцяг імя XXII з'езду КПСС для ўзнагароджання ім цэхаў-пераможцаў у спаборніцтве.

Нядаўна падведзены вынікі сацыялістычнага спаборніцтва за люты. Перамаглі інструментальшчыкі.

Сярод пераможцаў-рабочых інструментальнага цэха пачэснае месца займае ўдарнік камуністычнай працы Віктар Іваноў.

Работа зубашліфавальшчыка патрабуе высокага класа дакладнасці, і Віктар Іваноў, якога вы бачыце на здымку за вымярэннем зубоў шасцярні, сістэматычна выконвае план на 140—150 працэнтаў пры высокай якасці апрацоўкі дэталей.

Ударнік камуністычнай працы Віктар Іваноў разам са сваімі сябрамі па цэху старшым майстрам гарачых штампаў П. Ешчанкам, токарам участка нармалей Е. Карчэўскай і многімі другімі абавязаліся не выпускаць з цэха пераходны Чырвоны сцяг імя XXII з'езду КПСС.

Фота Ул. КРУКА.

ПЯТЫ КАРАБЕЛЬ-СПАДАРОЖНІК ПРАКЛАДВАЕ ШЛЯХ ЧАЛАВЕКУ Ў КОСМАС

Паведамленне ТАСС

У адпаведнасці з планам работ па даследаванню касмічнай прасторы, 25 сакавіка 1961 года ў Савецкім Саюзе на арбіту вакол Зямлі выведзен пяты карабель-спадарожнік.

Асноўнай мэтай запуску з'яўляецца далейшая адпрацоўка канструкцый карабля-спадарожніка і ўстаноўленых на ім сістэм, прызначаных для забеспячэння жыццядзейнасці чалавека пры палёце яго ў касмічнай прасторы і вяртанні на Зямлю.

Карабель-спадарожнік рухаўся па арбіце, блізкай да разліковай — перыяд абарачэння 88,42 мінуты, вышыня перыгея — 178,1 кіламетра, вышыня апагея 247 кіламетраў ад паверхні зямлі і нахіленне арбіты да плоскасці экватара 64 градусы 54 мінуты.

Вага карабля-спадарожніка 4.695 кілаграмаў без уліку вагі апошняй ступені ракеты-носьбіта.

На караблі-спадарожніку была ўстаноўлена кабіна з паддоследнай жывёлінай — сабакам «Зорачка» і іншымі біялагічнымі аб'ектамі, а таксама тэлеметрычная і тэлевізійная сістэмы, радыёсістэма для траекторных вымярэнняў і апаратура радыёсувязі.

Бартавая апаратура карабля працавала ў палёце нармальна.

Пасля выканання намечанай праграмы даследаванняў карабель-спадарожнік у той жа дзень па камандзе зрабіў паспяховы спуск з арбіты вакол Зямлі і прызямліўся ў зададзеным раёне.

Папярэдняе абследаванне карабля-спадарожніка, які прызямліўся, паказала, што паддоследная жывёліна адчувае сябе нармальна.

У выніку праведзенага запуску пятага савецкага карабля-спадарожніка і паспяховага спуску яго з арбіты атрымана вялікая колькасць каштоўных даных як аб рабоце канструкцыі карабля і яго сістэмы, так і па характару ўплыву ўмоў палёту на жывыя арганізмы.

У цяперашні час праводзяцца вывучэнне і апрацоўка гэтых даных.

Над біялагічнымі аб'ектамі, якія зрабілі палёт, устаноўлен нагляд.

ГЭТАЯ СЦЕЖКА СТАНЕ ШЫРОКАЙ ДАРОГАЙ!

14 сакавіка г. г. наша газета змясціла перадавы артыкул «Няхай гэтая сцежка стане шырокай дарогай». У ім ішла гаворка пра ініцыятыву калектыву Тэатра імя Янкі Купалы, які знайшоў новыя дзейсныя формы творчай дапамогі мастацкай самадзейнасці. Наш карэспандэнт звярнуўся па тэлефоне да дырэктара Тэатра імя Якуба Коласа І. Дорскага з просьбай расказаць, што мяркуюць зрабіць у гэтым напрамку віцебскія майстры сцэны.

— Наш тэатр сістэматычна паказвае свае спектаклі ў раённых цэнтрах і калгасах Віцебшчыны, — сказаў І. Дорскі. — Будучы там, нашы акцёры і рэжысёры нярэдка сустракаюцца з мясцовымі драматычнымі гурткамі і калектывамі.

Але мы лічым, што дапамога драматычнай самадзейнасці павінна быць больш глыбокай і змястоўнай. Таму два разы на год тэатр сумесна з абласным Домам народнай творчасці праводзіць семінары кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці. На гэтых семінарах майстры сцэны вучаць грыму, чытаюць лекцыі і г. д. Наш тэатр паставіў сабе за мэту дапамагчы драматычнай самадзейнасці і асабліва народным тэатрам узняць іх творчую культуру на больш высокі ўзровень. [illegible]

Рэжысёры і акцёры нашага тэатра часта выязджаюць у народныя тэатры для кансультацый. [illegible]

Час ад часу ў Віцебск прыязджаюць народныя тэатры са сваімі спектаклямі. [illegible] саўцам за таварыскую размову пра іх творчасць.

Для ўзняцця майстэрства і творчай культуры вельмі важна, каб самадзейныя артысты часцей знаёміліся з пастаноўкамі прафесіянальных калектываў. Таму мы, сумесна з Віцебскім аддзяленнем БТТ, запрашаем на нашы спектаклі рэжысёраў і артыстаў народных тэатраў. У нас у гасцях пабывалі ўжо самадзейныя артысты Полацкага і Багушэўскага народных тэатраў. Мы абмеркавалі з імі спектаклі нашага тэатра «Лявоніху», «Заводскія рабяты», «Іркуцкую гісторыю».

Пазнаёміўшыся з перадавым артыкулам вашай газеты «Няхай гэтая сцежка стане шырокай дарогай», [illegible]

Акрамя творчай дапамогі, наш тэатр мае магчымасць дапамагчы самадзейным калектывам і матэрыяльна.

Полацкі, Багушэўскі народныя тэатры ўжо атрымалі, а Пастаўскі неўзабаве атрымае дэкарацыі, рэквізіт спектакляў, якія ўжо адыграны на нашай сцэне. Мы мяркуем, што і іншыя тэатры могуць зрабіць тое ж самае.

Мы разумеем, што коласаўцы яшчэ зрабілі не ўсё, што здолелі б, мы будзем шукаць новыя і больш дзейсныя формы, бо дапамога самадзейнасці, — закончыў гутарку І. Дорскі, — адна з неадкладных задач, якія мы ставім перад сабой напярэдадні XXII з'езду нашай партыі.

ГЕРОІ НАШЫХ ДЗЁН

ЯК СОНЦА Ў КРОПЛІ

У гэтай жанчыны твар густа спісаны зморшчкамі і ў той жа час маладзы. Молада яна ўсміхаецца. Молада глядзяць яе жвавыя блакітныя вочы. Ды і па гадах яна не старая. Ёй ідзе сорак чацвёрты...

Размаўляючы з жанчынай, гляджу на яе і думаю: «Толькі ў цяжкія мінуты твае зморшчынкі наводзяць на цябе старасць. Мусіць, так было месяцы тры назад, калі ты толькі перайшла на адстаючую, ды якую там адстаючую—на занядбаную, закінутую ферму».

У кожнай са зморшчак, якімі ўсеяны гэты твар,—сваё мінулае, свая гісторыя. А ўсе яны разам—аповесць пра нялёгкае, але светлае жыццё, аповесць хвалюючая і непаўторная.

...Лёс Марыі Барысаўны Карнушэнкі агульны з лёсам нашай краіны. Нават нарадзіліся яны ў адным і тым жа семнаццатым годзе. «Табе, Марылька, можна і метрыку не выпісваць,—і без яе памятаць будзем, калі ты нарадзілася», — жартаваў, нахіліўшыся над нованароджанай сямінаўскі бядняк Барыс Калееў.

...Станавілася на ногі краіна Саветаў, падрастала і Марылька. А калі па вёсцы Сямінаўцы пайшло з вуснаў у вусны новае слова «калгас», Марыльцы ўжо ішоў семнаццаты год. Яна думала пра сваё месца ў жыцці. З тых незабыўных дзён і пачалося яе працоўнае жыццё. Як адной з першых калгасных актывістак, Марыльцы прапанавалі стаць трактарысткай. Затым яна была брыгадзірам трактарнай брыгады.

Памятае, дапамагала ў полі трактарысту завесці матор. І раптам трывожны крык:

— Вайна!..

Мабыць, гэты крык і пакінуў першую зморшчынку на твары.

Вайна адабрала ў яе мужа, брата, многа здароўя. А колькі перанесла нягод. Ды хіба вызначыш той рахунак, які можна прад'явіць вайне Марыя?

А калі сямінаўскія жанчыны і дзяды (мужчын у вёсцы не было) сабраліся на свой першы пасляваенны сход і пачалі вырашаць, каго ж вылучыць старшынёй калгаса, — выбар выпаў на Марыю.

Марыя Барысаўна ўзялася за справу. Ад калгаса ж вайна пакінула толькі адну назву. Як кажуць, не было ні кала, ні двара... Дзяржава чым магла, тым дапамагла. А затым Марыя сказала: прыйшлі мужчыны з фронта, няхай яны кіруюць, а я пайду на самую цяжкую работу.

І пайшла. І ў агароднай брыгадзе працавала, і цялят вырошчвала. Затым вылучылі Марыю Барысаўну загадчыцай фермы. Тут яна як бы знайшла яшчэ адно прызванне.

«Карнушэнкаўская гвардыя» (так пачалі называць сямінаўскіх даярак) трывала заваявала першынство ў калгасе, а калгас выйшаў па вытворчасці малака на першае месца ў раёне. Калі райком партыі на нарадзе перадавікоў уручаў калгасу пераходны Чырвоны сцяг, старшыня арцелі імя Леніна Аляксей Шукевіч сказаў:

—Поспехам мы абавязаны перш за ўсё сямінаўскай ферме і яе загадчыцы Марыі Барысаўне Карнушэнка.

На той нарадзе выступала і Марыя Барысаўна:

— Хваліцца не буду, — сказала яна, — падзялюся планамі. Сямінаўскія даяркі будуць змагацца за званне брыгады камуністычнай працы.

Першымі ў раёне яны сталі змагацца за гэтае высокае званне.

Даяркі працуюць, як адна сям'я, як сёстры. На ферме — узорны парадак. Прызджалі нават з іншых калгасаў пераймаць вопыт.

Як дарагую госцю запрасілі Марыю Барысаўну на свае фермы даяркі калгаса «Перамога». Чулі ад яе і цёплае сяброўскае слова падтрымкі, і каштоўную параду, і горкую праўду.

Заглядвала не раз Карнушэнка і да работнікаў Гарадзецкай малочна-таварнай фермы (былы калгас «Свабода»). Сямінаўская ферма лічылася самай лепшай у раёне, а Гарадзецкая — самай горшай. Вось і непакоіла гэта Марыю Барысаўну. Быццам яна сама была вінавата ў нечым. «А можа і на самай справе вінавата? — не аднойчы разважала яна. — Я пабуду на ферме, пагутару з даяркамі, падкажу ім тое-сёе, а змен ніякіх няма».

Каля двух месяцаў назад Марыя Барысаўна перайшла на гарадзецкую ферму. Здарылася так. Ішоў сход калгаса імя Леніна, і на ім было вырашана: прыняць у сваю сям'ю адстаючых суседзяў — членаў сельгасарцелі «Свабода». Старшыня калгаса імя Леніна Аляксей Шукевіч запытаў Марыю Барысаўну:

— Ну дык як, Барысаўна?..

Яна зразумела, што мае на ўвазе старшыня.

— Загадваеце, Аляксей Іванавіч, ці проста раіцеся?

— Проста раюся.

Прыняла Марыя Барысаўна ўсе фермы, якія былі ў Гарадцы. Прыгледзелася бліжэй да сваёй новай гаспадаркі. Са 107 кароў звыш 40 былі старыя, без зубоў. Амаль столькі ж было ялавых. Не лепш выглядалі і свіні.

— А дзе чырвоны куток? — запытала Марыя Барысаўна ў даярак.

Жанкі пераглянуліся: «Быў некалі».

З невясёлымі думкамі Марыя Барысаўна вярталася вечарам дамоў, у Сямінаўку, старалася не думаць аб ферме. Трэба было супакоіцца. Як заўсёды ў такім выпадку, яна пачынала думаць пра сына Яўгена. Яму толькі семнаццаць год, а ўжо мае тры спецыяльнасці — трактарыста, шафёра і токара.

Назаўтра Марыя Барысаўна прыйшла на ферму са шпалерамі.

— Пачынаць будзем з чырвонага кутка, — сказала даяркам.

Даяркі недаверліва паглядзелі на Марыю Барысаўну і разышліся хто куды. Давялося адной упрыгожваць чырвоны куток. Паглядзелі-паглядзелі збоку даяркі і сталі падыходзіць на дапамогу. Спачатку — Настасся Мельнікава, за ёй—Ульяна Кордзікава і Ганна Хількевіч. Прывезлі ў чырвоны куток стол, крэслы, тумбачкі, літаратуру...

Прайшло каля двух месяцаў. Жанкі не звяртаюцца ўжо да Марыі Барысаўны афіцыйна на «вы», а проста гавораць: «Ты, Барысаўна». Яны пераканаліся, што і дадатковую аплату ім будуць выдаваць рэгулярна, што кармы для жывёлы будуць адпускацца як мае быць.

І ў самой Марыі Барысаўны зноў молада свецяцца вочы. Дзіва што! Такі экзамен вытрымала. Яшчэ раз пераканалася, што любая справа пад сілу, калі працаваць дружна, калектыўна.

На сходзе ў Гарадцы меркавалі, каго паслаць дэпутатам у абласны Савет. Некалькі чалавек у адзін голас сказалі: «Барысаўну! Марыю Барысаўну Карнушэнку!» У дзень выбараў усе аддалі за яе свае галасы...

Не цяжка здагадацца, у чым сакрэт маладосці Марыі Барысаўны. Як ранішняе сонца ў кроплі расы, свеціцца ў яе лёсе суровы, але светлы лёс Радзімы. Свеціцца і надзяляе яе той зайздроснай маладосцю, якая непадуладна часу.

А. ВЯРЦІНСКІ.

Рагачоўскі раён.

Хата-мазанка? ДОБРА!

Даўно наша грамадскасць узнімае пытанне аб перадачы калгасных лясных масіваў дзяржаве. Відаць, такая перспектыва палохае многіх старшынь сельскагаспадарчых арцелей. «А што, калі і сапраўды забяруць ад нас лес? Навошта, каб ён «прападаў», — думаюць яны і стараюцца выціснуць са свайго «зялёнага сябра» ўсё, што толькі можна. Высякаюць яго на жэрдкі, слупкі, штакетнік і г. д.

І не дзіва, што ў калгасах нашай рэспублікі амаль не засталося спелага лесу.

Старшыні многіх арцелей і калгаснікі даўно абіваюць парогі раённых і абласных арганізацый у пошуках будаўнічых матэрыялаў.

«Выручайце! Трэба будавацца, а лесу няма», — пішуць яны і ў рэспубліканскія ўстановы.

Дзіўна чуць такую трывогу сягоння. На тэрыторыі амаль кожнага калгаса можна знайсці пясок, гравій, шчэбень, гліну, камень, шлак. І будынкі з такіх матэрыялаў даўгавечныя, вогнетрывалыя. Больш таго, затраты грашовых сродкаў на іх узвядзенне ў параўнанні з пабудовамі з дрэва, як паказала практыка, зніжаюцца на 50—60 працэнтаў.

У апошні час у малалясістых раёнах рэспублікі забаронена арганізацыям «Міжкалгасбуда» выкарыстоўваць лес на сцены жылых будынкаў, грамадскіх і жывёлагадоўчых пабудоў.

Аднак у многіх раёнах знаходзяцца сельскагаспадарчыя арцелі, якія вядуць будаўніцтва сваімі сіламі. Гэта пераважна тыя гаспадаркі, дзе ёсць яшчэ спелы лес.

Будаўніцтва на вёсцы з кожным годам узрастае. Яно патрабуе ўсё больш і больш дэталей з дрэва. Неўзабаве мы можам апынуцца ў такім стане, што давядзецца прывозіць лес за тысячу кіламетраў для аконных рам, дзвярэй, кроквуў, бэлек...

Паўночна-заходняя частка рэспублікі надзвычай багатая на каменне. Хто быў, напрыклад, на Бягомльшчыне, Ашмяншчыне ці Мядзельшчыне, той, відаць, не раз задумваўся пра гэтыя багацці, якія ляжаць паабапал дарог і якімі ўсеяна поле.

Валуны самых розных форм і памераў даводзіцца аб'язджаць на прасёлачных дарогах Смаргонскага раёна. Яшчэ ў мінулым стагоддзі тут на хутары Кушляны беларускі паэт Францішак Багушэвіч пабудаваў з камення і гліны канюшню, якая захавалася да нашых дзён. Гэтым самым, як расказвае пляменнік паэта Станіслаў Канстанцінавіч Альхімовіч, Ф. Багушэвіч хацеў паказаць сялянам, што будаўніцтва з такіх мясцовых матэрыялаў дасць магчымасць захоўваць нашы лясныя багацці, ачышчаць ад камення палеткі. І вельмі шкада, што праўленне калгаса імя Жданава не выкарыстоўвае слушнай парады свайго земляка. Тры гады назад побач з мураванай канюшняй, якую калісьці пабудаваў Ф. Багушэвіч, арцель пабудавала з лесу аўчарню і іншыя грамадскія будынкі.

Усе мы памятаем, з якой палымянай прамовай у абарону «зялёнага сябра» і за шырокае выкарыстанне ў будаўніцтве мясцовых матэрыялаў выступіў на XXII з'ездзе КПБ Якуб Колас. «Таварышы! — гаварыў народны паэт. — Уявім сабе, што мы ачысцілі нашы палі ад камення, ад шматпудовых валуноў. Што ж мелі б мы ў выніку гэтай вялікай, карыснай і дужа патрэбнай працы? Мы павялічылі б ураджайнасць засмечаных каменнямі палёў сама меней працэнтаў на 50. У нас быў бы створан велічэзны фонд будаўнічых матэрыялаў — для пракладкі дарог, для брукавання вуліц у гарадах і сёлах, да таго ж з камення можна нарабіць брусчаткі. Камень — дасканалы матэрыял для збудавання скацінных двароў і розных памяшканняў для жывёлы і складаў для сельскагаспадарчых патрэб. А будынкі, узведзеныя з каменя, вечныя, трывалыя і не паддаюцца пажарам. Апроч усяго, мы далі б хоць невялікую перадышку нашым многапакутным лясам».

На жаль, мы яшчэ мала звяртаем увагі на каштоўнае будаўнічае багацце, якое іншы раз валяецца ў нас пад нагамі. У свой час ішла кампанія па ачыстцы палеткаў ад каменя. Адны яго звозілі ў крушні, другія — ім засыпалі гаці, выбоіны, на дарогах, трэція — кідалі яго ў старыя кар'еры. Праўда, былі (яны і цяпер ёсць) руплівыя гаспадары, якія ставіліся да камення як да каштоўнага будаўнічага матэрыялу.

На тэрыторыі Старобіншчыны ў параўнанні з многімі раёнамі Гродзенскай і Віцебскай абласцей не так і многа валяецца камення. Тут праўленне калгаса «Чырвоны пуцілавец» нават плаціла адразу наяўнымі грашыма за каменне, дзе б ты яго ні сабраў. Сельскагаспадарчая арцель прымяніла гэты матэрыял на будаўніцтве школы, клуба і многіх іншых грамадскіх будынкаў.

За апошнія гады ў рэспубліцы сям-там з'явіліся жылыя дамы з фібралітавых пліт, з грунта-блокаў, гліна-плецянёвыя і інш. Праўда, на вёсцы пра іх мала хто ведае. А глінабітнае і саманнае будаўніцтва атрымала падтрымку толькі пры ўзвядзенні жывёлагадоўчых, культурна-бытавых і грамадскіх пабудоў у калгасах.

Чаму ж індывідуальны забудоўшчык пагарджае такім выгадным і танным метадам будоўлі? Многія калгаснікі перакананы, што хаты-мазанкі ва ўмовах Беларусі сябе не апраўдаюць.

— У нас залішне шмат вільгаці. На Украіне справа іншая. Там не так часта ідуць дажджы, — разважае забудоўшчык.

Такія довады зусім не абгрунтаваны. Напрыклад, у цэнтральнай частцы Украіны, Кіеўскай вобласці, гадавая колькасць ападкаў у сярэднім складае 500—600 мм, а ў Гомельскай і Магілёўскай абласцях — 550—600.

Выходзіць, амаль няма ніякай розніцы. Мы проста прывыклі з веку ў век будаваць усё з дрэва і лічым, што інакш нельга.

Адсутнасць дзейснай прапаганды (лекцый, гутарак, нагляднай агітацыі, літаратуры) — вось што ў значнай меры, на нашу думку, стрымлівае шырокае прымяненне танных мясцовых матэрыялаў у жыллёвым будаўніцтве на вёсцы.

У сельскіх, у калгасных клубах чытаюцца лекцыі на самыя разнастайныя тэмы. З расказамі аб сваім вопыце працы часта выступаюць перадавікі сельскагаспадарчай вытворчасці. Аб музыцы, мастацтве і літаратуры вядуць размову работнікі нашых творчых калектываў. А хто назаве спецыяліста, які б выступаў перад калгаснікамі з папулярнымі лекцыямі пра перавагу глінабітных, шлакабетонных і іншых жылых будынкаў з мясцовых матэрыялаў над драўлянымі? На жаль, такі прыклад цяжка знайсці.

Не так даўно ў клубе калгаса імя Ільіча Быхаўскага раёна зайшла гутарка аб патрэбах забудоўшчыка. Уся размова зводзілася да аднаго: цяжка дастаць лес. Калі калгаснік вырашыў паставіць новую хату, дык яму даводзіцца пісаць заявы ў сельскі Савет, праўленне арцелі, у райвыканком і г. д. І ўсюды ён просіць дрэва толькі на капітальны рамонт свайго старога будынка. Назбіраўшы адусюль па крыху лесу, забудоўшчык пачынае ставіць дом, падчас нават і не такі, які б яму хацелася.

— А гліна? — падказалі мы. — Чаму б яе не выкарыстаць? Яна ж у вас на кожным кроку ёсць.

— Навучыце, пераканайце, што гэта добра, дзякуй скажам, — адказваюць калгаснікі.

І сапраўды, яны маюць рацыю.

Трактарыст арцелі Іван Букетаў першы і пакуль што апошні ў калгасе адважыўся паставіць дом са шлакабетону. Два гады чалавек яго будуе, а вывеў толькі адны сцены.

— Усё даводзіцца рабіць самому «на вока»: і праектаваць, і весці разлікі, — расказвае ён. — А цяпер вось ламлю галаву, як паставіць кроквы, дах, дзе дастаць лесу на вокны, дзверы, стол, падлогу...

(Заканчэнне на 3-й стар.)

22 падшэфных калектывы

У перадавым артыкуле газеты «Літаратура і мастацтва» «Няхай гэтая сцежка стане шырокай дарогай» узняты важныя пытанні, якія хвалююць і калектыў Тэатра оперы і балету. Мы таксама, як і купалаўцы, узмацняем творчую дапамогу мастацкай самадзейнасці.

Вялікае месца ў нашых абавязацельствах, прысвечаных XXII з'езду партыі, займаюць творчыя справаздачы тэатра на вёсцы, на прадпрыемствах і новабудоўлях Мінска і рэспублікі, культурнае шэфства над часцямі Савецкай Арміі і інш.

Па спецыяльна падрыхтаванай праграме мы дадзім у калгасах і саўгасах не менш шасцідзесяці канцэртаў. Арганізуем кансультацыйную дапамогу мастацкай самадзейнасці.

Каб практычна дапамагчы аматарам, тэатр узяў шэфства над дваццацю двума самадзейнымі калектывамі, сярод якіх — хор калгаса «Прамень камуны» Слуцкага раёна, хор і аркестравая група Дома культуры гэтага ж раёна, харавыя і танцавальныя калектывы Маладзечна, хоры Беларускага аўтазавода і калгаса імя Дзяржынскага Мінскага раёна і інш.

Артысты П. Мільто, А. Контраў дапамагаюць хору Слуцкага раённага Дома культуры. Яны ж правялі некалькі спевак і з удзельнікамі хору калгаса «Прамень камуны».

Дапамог хору Уздзенскага раённага Дома культуры галоўны хармайстар нашага тэатра А. Кагадзееў. Ён правёў з ім некалькі рэпетыцый.

З дапамогай артыста П. Дзянісава ў Барысаве быў створаны духавы аркестр. Доўгі час кіруе танцавальным калектывам пры Барысаўскім раённым Доме культуры саліст балету Е. Карпаў.

Старэйшая салістка, персанальная пенсіянерка В. Валчанецкая кансультуе вакалістаў Беларускага аўтамабільнага завода.

Нашы сувязі з мастацкай самадзейнасцю яшчэ больш будуць пашырацца.

В. БОБРЫКАЎ,
сакратар партарганізацыі
Тэатра оперы і балету.

Перасоўныя выстаўкі, выязныя лекторыі

Ажыццяўляючы гістарычныя рашэнні партыі аб эстэтычным выхаванні працоўных, Дзяржаўны Мастацкі музей БССР у бягучым годзе значна актывізаваў работу па прапагандзе беларускага выяўленчага мастацтва.

У абласных і раённых цэнтрах рэспублікі музей арганізуе 40 перасоўных выставак, на якіх будуць экспанавацца жывапіс і графіка беларускіх мастакоў. Да XXII з'езду партыі музей стварыў два камплекты выставак. Іх тэма — сацыялістычнае будаўніцтва ў творах беларускіх мастакоў. Гэтыя выстаўкі сёлета пабудуць на буйнейшых будоўлях сямігодкі — Салігорскім калійным камбінаце, Полацкім нафтаперапрацоўчым заводзе, іх паглядзяць ткачы Гродзенскага тонкасуконнага камбіната, чыгуначнікі Гомеля, жыхары Оршы, Баранавіч, Віцебска, Бабруйска і іншых гарадоў Беларусі.

Навуковыя супрацоўнікі музея ў кожным пункце, дзе будуць выстаўкі, прачытаюць лекцыі аб беларускім выяўленчым мастацтве.

Мы ўзялі на сябе абавязацельства прачытаць 40 лекцый па беларускаму выяўленчаму мастацтву для калгаснікаў Мінскай вобласці.

Апрача таго арганізоўваюцца выязныя лекторыі на заводзе аўтаматычных ліній, на радыёзаводзе, дзе супрацоўнікі музея прачытаюць цыкл лекцый «Буйнейшыя майстры мастацтва».

І. ПАНЬШЫНА,
намеснік дырэктара
па навуковай частцы
Дзяржаўнага Мастацкага
музея БССР.

Падзеі. Факты. Навіны

ЛЕТАПІС МУЖНАСЦІ

БАБРУЙСК. Мясцовы краязнаўчы музей стварыў кнігу пра бабруйчан — Герояў Савецкага Саюза. Сабраны іх партрэты, запісаны расказы пра подзвігі. Выхаванец бабруйскага камсамола Н. Кісляк у гады Вялікай Айчыннай вайны збіў 12 варожых самалётаў і ўдастоены ганаровага звання Героя Савецкага Саюза, чатыры тараны зрабіў Герой Савецкага Саюза Б. Коўзан. За баявыя заслугі і мужнасць у снежні 1941 г. быў адзначаны Залатой Зоркай С. Гарэлік.

Шмат цікавага і хвалюючага на аснове матэрыялаў, сабраных музеем, можна расказаць пра мужнасць і іншых землякоў — І. Быкава, А Болбаса, К. Чарнова, удастоеных Залатой Зоркі. На прадпрыемствах горада, у навучальных установах праводзяцца гутаркі, у якіх шырока выкарыстоўваюцца факты гераізму бабруйчан.

Для рэвалюцыйнай Кубы

Пашыраюцца эканамічныя сувязі паміж працоўнымі Беларускай ССР і рэвалюцыйнай Кубай. Яшчэ ў 1960 г. Беларусь пачала пастаўляць у Кубу магутныя грузавыя машыны. Адгрузка іх працягваецца. Год толькі пачаўся, а больш ста мінскіх самазвалаў ужо накіраваны ў далёкую Кубу. Рабочыя Мінскага аўтамабільнага завода з вялікай любоўю выконваюць заказы сяброў.

У братнія рэспублікі

Беларускі народны аркестр выехаў на гастролі ў Прыбалтыку. Першыя канцэрты артысты дадуць у Калінінградскай вобласці. Затым яны наведаюць Літву і Латвію. Для слухачоў братніх рэспублік падрыхтавана вялікая праграма з твораў беларускіх кампазітараў, урыўкаў з класічных твораў.

Творчая канферэнцыя

Беларускае тэатральнае таварыства арганізавала ў Тэатры оперы і балету творчую канферэнцыю «Сучаснасць і музычны тэатр». З дакладамі выступілі тэатральныя крытыкі В. Ванцлова і Н. Эльяш (Масква). У абмеркаванні дакладаў прынялі ўдзел артысты І. Балоцін, І. Савельева, І. Абраміс і інш.

ІМ ПРЫСВОЕНЫ ГАНАРОВЫЯ ЗВАННІ

Майстар народнага танца... Гэтая годнасць па праву нададзена заслужанаму дзеячу мастацтва БССР Аляксандру Рыгоравічу **Апанасенку** — мастацкаму кіраўніку і галоўнаму балетмайстру Дзяржаўнага ансамбля танца.

А. Апанасенка свой творчы вопыт украінскага балетмайстра перанёс у новы беларускі ансамбль. Танцы, якія ён паставіў, карыстаюцца шырокім прызнаннем савецкага гледача.

Заслужанаму артысту БССР **Давыдаву** Валянціну Канстанцінавічу прынёс прызнанне гледачоў вобраз Лені ў балеце «Сцежкай грому». Гэта герой мужны, акрылены высокімі гуманістычнымі ідэаламі.

Такім жа поспехам карыстаюцца выступленні артыста ў балетах «Лебядзінае возера» (Зігфрыд), «Блакітны Дунай» (Франц), «Спячая прыгажуня» (Дэзірэ).

Бабруйскі тэатр—адзіны перасоўны тэатр у рэспубліцы. Асноўныя яго спектаклі прызначаны для гледачоў вёскі. Ён заслужыў пашану ў калгаснікаў. Тэатр актыўна працуе з беларускімі драматургамі. Многія іх п'есы тут упершыню ўбачылі свет. У гэтым вялікая заслуга галоўнага рэжысёра і акцёра тэатра **Аркадзьева** Аркадзя Станіслававіча, які цяпер атрымаў званне заслужанага артыста БССР.

Мінчане добра ведаюць заслужаную артыстку БССР **Едзіткіну-Весніну** Лізавету Саламонаўну — артыстку рэспубліканскага Рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага.

Сярод лепшых ролей, сыграных артысткай, — Каця («Два капітаны»), Святлана («Яе сябры»), Каця Рэдазубава («Варвары»), Паэма («Не называючы прозвішчаў»), Ніла Сніжко («Барабаншчыца»).

Працягваем размову

СВОЕЧАСОВА І СЛУШНА

У артыкуле В. Шацілы «У дарослага—сямігадзінны рабочы дзень. А ў школьніка?» («Літаратура і мастацтва» ад 10 сакавіка г. г.) узнята вельмі прынцыповае пытанне аб празмернай нагрузцы школьнікаў.

Дадзеныя нашага інстытута паказваюць, што амаль палавіна вучняў старэйшых класаў мінскіх школ бывае штодзённа на свежым паветры ўсяго ад 20 да 40 хвілін. Каля 30 працэнтаў старшакласнікаў кожны дзень не дасыпае ад 30 да 90 хвілін. Амаль трэцяя частка не паспявае выканаць хатнія заданні. Аўтар артыкула справядліва сцвярджае, што адна з галоўных прычын гэтага — перагрузка навучальнага плана.

У беларускіх школах нашай рэспублікі, апроч роднай мовы, вывучаюць і рускую. Аднак нельга да пэўнай сеткі ўрокаў, прынятай у школах РСФСР, механічна дадаваць яшчэ некалькі гадзін. Сапраўды, праграмы і падручнікі па многіх прадметах без вялікай шкоды для справы можна скараціць. Адпаведна павінен быць скарочан і вучэбны план. Вучні 4 класаў засвойвалі сваю праграму пры 26 уроках на тыдзень. Чаму ж у сёлетнім навучальным годзе спатрэбілася ўвесці для іх яшчэ тры ўрокі? На наш погляд, у гэтым няма неабходнасці.

На жаль, перагрузка школьнікаў ідзе не толькі ад вучэбных планаў. У многіх школах рэспублікі залішне павялічваюць хатнія заданні. І чаго толькі не прыдумаюць некаторыя настаўнікі. Дзецям для «трэніроўкі» нярэдка задаюць на дом шмат задач і прыкладаў па матэматыцы, па мовах і літаратуры — спісваць празмерна вялікія практыкаванні, пісаць груваcткія сачыненні.

Залішне перагружаюць дзяцей і многія выкладчыкі біялогіі. У школах шырока распаўсюджаны «рабочыя сшыткі» па прыродазнаўству, у якіх школьнікі, апроч запісаў розных назіранняў... капіруюць малюнкі з падручнікаў.

Вучні некаторых класаў 49-й сярэдняй школы Мінска, па анкетных дадзеных, да ліку самых цяжкіх прадметаў аднеслі... чарчэнне з-за непамерна складаных хатніх заданняў. Па маляванню вучням давалі заданне зрабіць макет загалоўка ў насценную газету. Для многіх школьнікаў гэта аказалася больш цяжкім, чым заданні па мове ці матэматыцы. Настаўнікі ўхітраюцца даваць хатнія заданні нават па спевах і фізкультуры, па перапісванню нот і завучванню вершаў і г. д.

«Ініцыятыва» і «творчасць» гэтых педагогаў, як правіла, нікім не кантралюецца.

Да ўсяго гэтага ў школьніка ёсць і пазакласная нагрузка. Пасля пяці—шасці ўрокаў яму даводзіцца прымаць удзел у палітінфармацыях, «выхаваўчай гадзіне», класных сходах, піянерскіх зборах, занятках гурткоў, рэпетыцыях, пасяджэннях. Работа гэтая вельмі слаба рэгламентуецца і належным чынам не абмяжоўваецца.

Напрыклад, у 3-й сярэдняй школе Гродна вучні восьмага класа нават праводзяць палітінфармацыю для вучняў сёмага класа аб выніках студзеньскага Пленума ЦК КПСС.

Паведамляючы аб гэтай палітінфармацыі на старонках «Настаўніцкай газеты» ад 22 сакавіка г.г., класны кіраўнік А. Фінкель міжволі прызнаецца: «Часамі нам здавалася, што выступае не чатырнаццацігадовы хлопчык, а дарослы чалавек». Ці падумаў класны кіраўнік, колькі сіл і часу трэба патраціць падлетку, каб публічна выступіць з такім адказным паведамленнем?!

Калі верыць А. Фінкелю, дык сваімі палітінфармацыямі яны давялі вучняў 7 класа да таго, што тыя, апроч піянерскіх газет, «чытаюць цэнтральныя, рэспубліканскія і сваю абласную газеты», і не проста чытаюць, як мы, дарослыя, а ўсе вядуць сшыткі, «дзе коратка запісваюць факты, афарызмы, цытаты, лічбовыя дадзеныя і інш». Сшыткі гэтыя, «каб пазбегнуць непрыемных сюрпрызаў», правяраюцца... старшынёй савета атрада і старастам класа!

Навошта «Настаўніцкай газеце» папулярызаваць такія метады пазакласных заняткаў, якія вядуць да недапушчальнай перагрузкі школьнікаў?

Іншы раз звальваюць адказную справу з хворай галавы на здаровую. І гэта ўпарта «не заўважаюць» органы народнай асветы. Калі педагог не здолеў навучыць таго ці іншага школьніка, дык да яго «прымацоўваюць» (відаць, як больш вопытнага) аднакласніка. У Самахвалавіцкай сярэдняй школе Мінскага раёна класны кіраўнік упарта дамагаўся ад вучняў-рэпетытараў, чаму іх «падшэфныя» так і не выправілі двоек па геаграфіі і нямецкай мове?

Дапамагаць адстаючым вучням — святы абавязак педагогаў. Навошта ж такі складаны абавязак дарослых ускладваць на маленькія плечы дзяцей? Ці не час Міністэрству асветы БССР выразна вызначыць сваю пазіцыю ў гэтым пытанні. Бо добраахвотнасці ў гэтым «шэфстве», як правіла, няма ні кроплі.

Далей, самаабслугоўванне ў школах. Гэта справа патрэбная і правільная. Яно не прыводзіць да перагрузкі дзяцей толькі пры добрай і зладжанай арганізацыі. У дырэктывах па ўвядзенню самаабслугоўвання рэкамендавалася шырока ўкараніць тэхніку — пыласосы, палацёры і г. д. А ў многіх школах вучням пакуль яшчэ не далі нават простых палак — анучатрымальнікаў, якія маюць прыбіральшчыцы. У 2-й сярэдняй школе Маладзечна пад выглядам самаабслугоўвання вучні павінны падносіць да печаў паліва са школьнай павеці. Такое «самаабслугоўванне» ніякімі інструкцыямі не прадугледжана.

Перагрузка школьнікаў выклікаецца не толькі вялікай колькасцю ўрокаў, хатніх і пазакласных заданняў, але і рознага роду парушэннямі гігіенічных патрабаванняў да навучальнага рэжыму ў школе.

Як вядома, працаздольнасць школьнікаў на працягу навучальнага тыдня не заўсёды аднолькавая. Пасля невялікай «раскачкі» ў панядзелак, дзеці энергічна працуюць у аўторак і сераду. У наступныя дні іх працаздольнасць значна зніжаецца. А вось у Краснянскай сярэдняй школе Маладзечанскага раёна, у 2-й сярэдняй школе Маладзечна вучні многіх класаў маюць больш лёгкія ўрокі ў аўторак і сераду, чым у чацвер і пятніцу.

Урокі працы і фізкультуры даюць магчымасць дзецям пераключыцца з разумовай працы на фізічную і ў нейкай меры спрыяюць адпачынку. Гэтыя ўрокі мэтазгодна ставіць у другой палове дня, па магчымасці ў другой палавіне тыдня. Фізкультуру нельга ўносіць у расклад здвоенымі, а працу—строенымі ўрокамі. У некаторых школах урокі працы і фізкультуры часта ставяць у пачатку рабочага дня, у першай палавіне тыдня, урокі фізкультуры здвойваюцца, а ўрокі працы ставяць строенымі. Другая палавіна тыдня непазбежна загружаецца больш цяжкімі ўрокамі.

У многіх школах перапынкі паміж урокамі змяншаюць да пяці хвілін замест дзесяці, вялікія — да дзесяці — пятнаццаці хвілін замест дваццаці — трыццаці. Пры такіх перапынках дзеці не паспяваюць адпачываць, класы нельга праветрыць, школьнікі абедаюць занадта паспешліва.

Спасылкі на тое, што перапынкі скарачаюцца ў сувязі са шматзменнымі заняткамі, — зусім неабгрунтаваныя. У мінулым навучальным годзе 64-я і 65-я сярэднія школы Мінска працавалі ў адну змену, а перапынкі усё роўна скарацілі. Сёлета ў адну змену праводзіць заняткі 57-я школа. Ва ўсіх іх перапынкі скарочаныя. Належнага кантролю за перапынкамі няма, і кожны сам сабе заканадаўца.

Стамляюцца дзеці некаторых школ і ад таго, што ім не створаны нармальныя гігіенічныя ўмовы для заняткаў.

Адседзець 5—7 гадзін за сталом нялёгка і дарасламу, нават і на мяккім крэсле. А як дзіцяці, калі яму падсунулі парту не па росту, з вузенькай лавачкай, без спінкі?

У школах рэспублікі вельмі многа дрэнных парт. Размеркаваны парты розных памераў па школах як папала. З-за няправільнага чаргавання класаў на адных і тых жа партах сядзяць удзень старшакласнікі, а ўвечары—вучні пачатковых класаў.

Нельга сказаць, што Міністэрства асветы БССР не займалася гэтым пытаннем. Загадаў, інструкцый і ўказанняў у школы разаслана нямала. Але ўсё гэта засталося па-за кантролем.

А за правільнае вырашэнне праблемы вучнёўскай мэблі ніводзін дырэктар школы ў рэспубліцы не адзначаны. І ніводзін дырэктар школы не пакараны за абыякавае стаўленне да дырэктыў міністэрства.

Ды і само Міністэрства асветы БССР аб здароўі дзяцей не клапоціцца, як трэба было б. Вось найбольш яркія факты. Дзяржаўны агульнасаюзны стандарт на школьную парту зацверджан дзесяць год назад. У 1952 г. Міністэрства асветы РСФСР выдала альбомы з чарцяжамі стандартнай парты. А ў нашай рэспубліцы ўсё працягвалі вырабляць парты па старых чарцяжах. Мала таго, у 1955 г. чарцяжы нестандартных парт перавыдалі і зноў разаслалі па раёнах. І толькі па пратэсту нашага інстытута ў канцы мінулага года непрыгодныя чарцяжы былі ліквідаваны і заменены новымі. Колькі ж нестандартных парт было зроблена пад непасрэдным «кіраўніцтвам» самога Міністэрства асветы БССР!

За два апошнія гады ў Мінску пабудавана 13 новых тыповых школ. І ва ўсіх гэтых школах пастаўлены нікуды не вартыя вентыляцыйныя рашоткі.

Ва ўсіх тыпавых школах, пабудаваных за апошнія два гады, у асноўным выйшлі са строю фрамужныя затворы «Амега», і класы нельга праветрываць.

З-за такіх прыкрых непаладкаў школьнікі нярэдка займаюцца ў памяшканнях з дрэнным, цяжкім паветрам. І размова пра гэтыя непаладкі вядзецца даўно. Няма яшчэ і інструкцыі аб рэжыме паветра ў школах.

За апошнія гады ў праграмы ўсіх пачатковых класаў унесен каштоўны і патрэбны раздзел «Клопаты пра здароўе». Адпаведны навучальны матэрыял уключан у кнігі для чытання «Родная мова», выдадзеныя ў РСФСР.

Што ж зрабіла Міністэрства асветы БССР? У праграмы раздзел «Клопаты пра здароўе» ўключылі, а вучэбны матэрыял з кніг для чытання выкінулі.

У кнізе «Родная мова» — для 3-х класаў, напрыклад, ёсць паўтары дзесятка артыкулаў па пытаннях гігіены. У кнігах для чытання для беларускіх школьчікаў на гэтыя тэмы няма ні радка.

Характэрны такі факт. Школьныя інспектары, якія займаліся на курсах перападрыхтоўкі ў Мінску, цікавіліся, як праводзіць у беларускіх школах урокі па тэме «Клопаты пра здароўе». Начальнік навучальна-метадычнага аддзела Міністэрства асветы БССР Д. Баршчэўская дала такі загадкавы адказ: «Ніякіх асобных урокаў па ахове здароўя вучняў праводзіць не варта. Выкарыстайце матэрыялы кніг для чытання». А ў кнігах такога матэрыялу няма!

Не клапоціцца як мае быць Міністэрства асветы БССР і аб павышэнні ўзроўню гігіенічных ведаў настаўнікаў. У Расійскай Федэрацыі на ўсіх курсах перападрыхтоўкі кіраўнікоў школ і настаўнікаў, незалежна ад профілю і спецыяльнасці, адводзіцца дзесяць гадзін на выкладанне школьнай гігіены. А Міністэрства асветы БССР усё яшчэ «раздумвае», ці варта цалкам пераймаць вопыт Расійскай Федэрацыі.

На наш погляд, варта пераняць не толькі гэта, але і яшчэ адно каштоўнае мерапрыемства, якое рэгулярна праводзіцца ў РСФСР. Было б вельмі карысна і своечасова правесці рэспубліканскую міжведамасную нараду па ахове здароўя дзяцей і падлеткаў. У секцыях гэтай нарады можна было б абмеркаваць і праблемы навучальнага плана, і медыка-санітарнага абслугоўвання школ, і санітарна-тэхнічнага абсталявання школьных будынкаў, і рад іншых пытанняў, звязаных з аховаю здароўя дзяцей і падлеткаў.

П. АСТАПЕНЯ,
дырэктар Беларускага навукова-даследчага санітарна-гігіенічнага інстытута, доктар медыцынскіх навук,
П. ІЗБАВІЦЕЛЕЎ,
загадчык аддзела школьнай гігіены інстытута,
Д. ЛЯШЧЫНСКІ,
старшы навуковы супрацоўнік інстытута.

У гэтым годзе ў Маладзечна адкрыта новая цэнтральная бібліятэка імя Н. К. Крупскай. Тут ёсць прасторная чытальная зала на 120 месц, канферэнц-зала на 150 месц. Створан музычны фонд, у якім ёсць грампласцінкі класічнай і народнай музыкі. Яны выдаюцца навучэнцам універсітэтаў культуры і чытачам. Да кніжных фондаў, дзе налічваецца каля 100 тысяч тамоў рознай літаратуры, адкрыты свабодны доступ. 15 перасовак, якія дзейнічаюць на прадпрыемствах горада ад бібліятэкі, рэгулярна забяспечваюць рабочых і служачых літаратурай. Бібліятэку наведваюць звыш 4 тысяч чытачоў.

На здымках: 1. Работніца швейнай фабрыкі № 1 Ала **Русіновіч** атрымлівае літаратуру ў загадчыцы чытальнай залы Ніны **Піскун.** 2. Вучань 10 класа 5-й сярэдняй школы Юрый **Грыгор'еў** ля абанемента адкрытага доступу да кніжных фондаў.

3. У чытальнай зале бібліятэкі. На пярэднім плане вучаніца музычнага вучылішча Тацяна **Бачыла.**

Фота **П. Наватарава.**

Фотахроніка БЕЛТА.

Часопісы ў красавіку

«НЕМАН»

У № 2 (сакавік—красавік) проза прадстаўлена аповесцю А. Рылько «Мядовыя краскі» (пераклад А. Астроўскага), апавяданнямі А. Лазнявога «Іван Данілавіч» і В. Іванова-Паймена «Апошняя сустрэча».

Часопіс змяшчае новыя вершы І. Бурсава, А. Кукулянскага і паэму З. Астапенкі «Эдэм» у перакладзе Я. Хялемскага.

Нарысы «Яны ідуць уперад» А. Бялевіча, «Заўсёды шукаць» Л. Мартынюка і «Нарач, песня мая» Ул. Варно расказваюць аб людзях сямігодкі.

У часопісе надрукаваны ўспаміны вядомага савецкага кінарэжысёра Э. Цісэ «Жывы Ільіч на экране».

Стагоддзю з дня смерці Т. Шаўчэнкі прысвечан артыкул В. Ахрыменкі «Кабзар і славянскія літаратуры».

Пра творчасць вядомага дзеяча беларускага тэатра Ул. Галубка расказваецца ў артыкуле А. Атрошчанкі «Гады, вёрсты, акцёры».

Літаратурная крытыка прадстаўлена артыкулам В. Аскоцкага «Гераізм будняў» (аб рамане А. Адамовіча «Вайна пад стрэхамі») і рэцэнзіямі на зборнік вершаў М. Аўрамчыка «Дарогі майго краю» і на аповесць Б. Прывалава «Несцерка — чалавек увішны».

Пад рубрыкай «Водгулле мінулага» друкуецца артыкул Г. Барышава «Служэнне тэатру».

Асноўнае — паўнацэнны ўрок

У бягучым навучальным годзе школы рэспублікі працуюць па новаму вучэбнаму плану. Настаўнікаў радуе, што ў гэтым вучэбным плане значнае месца адведзена працоўнаму навучанню.

Праўда, новым вучэбным планам павялічана дзённая і тыднёвая нагрузка вучняў урочнымі пазакласнымі заняткамі. Так, у вучняў 8—10 класаў школ, дзе ўведзена выкладанне спеваў і асноў вытворчасці, кожны дзень па раскладу бывае 6—7 урокаў. Цяпер давайце памяркуем, колькі часу затрачваюць вучні 8—10 класаў на пазакласную работу, на самаабслугоўванне і на хадзьбу з дому да школы і назад, улічыўшы, скажам, тое, калі яны жывуць ад школы на адлегласці 5—8 кіламетраў, як, напрыклад, большасць вучняў нашай школы. Мы падлічылі: на гэта большасць вучняў затрачвае не менш дзвюх—трох гадзін.

Калі ж улічыць час на падрыхтоўку хатніх заданняў, дык выходзіць, што вучні 5—10 класаў у суткі павінны затрачваць на вучобу не менш 8—11 гадзін, а часам і больш.

Сапраўды, цяжкавата стараннаму вучню выкраіць час схадзіць у кіно, пачытаць кнігу, дапамагчы бацькам у гаспадарцы.

Такая думка даводзіцца і ў артыкуле В. Шацілы «У дарослага — сямігадзінны рабочы дзень. А ў школьніка?» Аўтар зусім правільна ставіць пытанне аб празмернай перагружанасці школьнікаў класнымі і хатнімі заданнямі.

Аднак з некаторымі палажэннямі артыкула нельга пагадзіцца. В. Шаціла папракае міністра асветы БССР І. Ільюшына, які заяўляе, што нельга зноў пайсці на скарачэнне вучэбных праграм. Паводле новых праграм, не так ужо багата часу адводзіцца на ўсе школьныя, асабліва гуманітарныя, дысцыпліны. Пайсці ж на скарачэнне праграм за лік часу на вывучэнне асноў вытворчасці, наогул на дысцыпліны палітэхнічнага цыклу таксама нельга. І таму, здаецца, сцвярджэнні міністра цалкам абгрунтаваныя. Праўда, можна дзенідзе перагледзець праграмы для сістэматызацыі матэрыялу ў іх.

Як сведчыць практыка работы перадавых школ і настаўнікаў, варта разгрузіць вучняў ад непасільных хатніх заданняў. Гэты шлях, на думку многіх настаўнікаў, і з'яўляецца асноўным. Мы ведаем прыклады, калі некаторыя настаўнікі адмовіліся ад хатніх заданняў вучням або скарацілі іх. Веды вучняў ад гэтага не знізіліся.

Нярэдка ў школьнай практыцы бывае, што вучань быў на ўроку, здаецца, слухаў тлумачэнне настаўніка, але вось праз два—тры дні на чарговым уроку заяўляе: «Нічога не ведаю». Выходзіць, урок вучню нічога не даў. Гэта часам бывае не толькі па віне вучня, але і настаўніка, які правёў непаўнацэнны ўрок, не прымусіў вучня асэнсаваць непасрэдна на занятках праграмны матэрыял.

— Чым растлумачыць, што Пятроў часта атрымлівае двойкі? — падчас пытаецца ў настаўніка дырэктар або завуч.

— Урокі не вучыць... Хатнія заданні не выконвае, таму і паспяховасць дрэнная, — апраўдваецца настаўнік.

Безумоўна, у выказваннях настаўніка ёсць пэўная доля праўды. Калі вучань старанна рыхтуе заданні, ён будзе лепш вучыцца. Але ж ці з'яўляецца гэта галоўным у засваенні праграмнага матэрыялу? Асноўнае тут — паўнацэнны ўрок.

Вось два вучні з аднаго і таго ж дзесятага класа. Вучаніца Н. старанна рыхтуе ўрокі, выконвае заданні, аднак веды яе амаль па ўсіх прадметах слабыя, бо яна толькі «завучвае», а не асэнсоўвае вучэбны матэрыял. Праўда, Н. лічыцца паспяваючай па ўсіх прадметах, бо настаўнікі робяць вучаніцы «скідкі», улічваючы яе стараннасць. Вучань І. жыве і наведвае школу за 7 кіламетраў, дома многа працуе па гаспадарцы. Вывучыць урокі, поўнасцю падрыхтаваць хатнія заданні ён фізічна не паспявае а таму часта атрымлівае нізкія адзнакі, хаця ў праграмным матэрыяле і наогул ва ўсёй падрыхтоўцы ён мацней за вучаніцу Н. Аднак у класным журнале ацэнкі ў Н. лепшыя, чым у І. А ці правільна гэта? Уся ж бяда ў тым, што вучню І. не хапае часу на выкананне хатніх заданняў, а яны ў некаторых настаўнікаў пакладзены ў аснову пры ацэнцы ведаў вучняў.

На адным з бацькоўскіх сходаў мне давялося слухаць выступленне настаўніцы першага класа, якая дакарала бацькоў першакласнікаў за тое, што ў дзяцей дрэнная каліграфія. Маўляў, бацькі першакласнікаў не кантралююць падрыхтоўку дзецьмі хатніх заданняў. А хто іх павінен быў навучыць пісьму, як не настаўніца на ўроку?!

Мэтазгодна Міністэрству асветы БССР падумаць над тым, каб грунтоўна вывучыць, абагуліць і распаўсюдзіць вопыт тых настаўнікаў, якія дабіваюцца поспехаў у сваёй рабоце без хатніх заданняў або са значным скарачэннем іх. Гэты вопыт варта зрабіць здабыткам усіх настаўнікаў рэспублікі. Некалькі год назад быў выдан загад міністра асветы па пытанню разгрузкі вучняў ад непасільных хатніх заданняў. У ім указвалася, што вучням пачатковых класаў не дазваляецца даваць заданняў на паслявыхадныя і паслясвяточныя дні, а ў астатніх класах у гэтыя дні даваць толькі скарочаныя хатнія заданні. У гэтыя ж дні ва ўсіх класах забараняецца праводзіць пісьмовыя кантрольныя работы. Гэта вельмі разумныя ўказанні, накіраваныя на тое, каб дзеці маглі адпачыць. Аднак у многіх школах гэтыя рашэнні забыты, і вучні нават у выхадныя дні загружаны больш, чым у звычайныя. Вось чаму неабходна, каб тыя, хто парушае гэты загад, прыцягваліся да адміністрацыйнай адказнасці.

Гаворачы пра разгрузку вучняў, нельга пайсці на адмену якіх-небудзь пазакласных мерапрыемстваў. Школьнікі любяць займацца ў гуртках, рыхтаваць канцэрты мастацкай самадзейнасці, выпускаць насценныя газеты, праводзіць дыспуты, канферэнцыі, конкурсы, віктарыны, зборы, класныя сходы і інш. Трэба толькі строга рэгламентаваць час на пазакласныя заняткі, каб на іх ішло не больш двух—трох гадзін у тыдзень.

Такім чынам, на мой погляд, не скарачаючы вучэбных праграм, павысіўшы эфектыўнасць урокаў пазакласных заняткаў і скараціўшы вучням хатнія заданні, разумна спалучаючы разумовую і фізічную працу школьнікаў, можна скараціць рабочы дзень для вучняў не менш, як на 2—3 гадзіны. Гэты час яны самі выкарыстаюць для адпачынку і працы на свежым паветры.

І апошняе пытанне, якое цесна звязана з папярэднім, — арганізацыя ва ўсіх сельскіх школах гарачых абедаў. Гэтае надзённае пытанне патрабуе неадкладнага вырашэння. Не сакрэт, што большасць вучняў сельскіх сярэдніх і нават многіх сямігадовых школ, дзе не арганізаваны гарачыя абеды, застаюцца без гарачага харчавання нярэдка на 7—9 гадзін. Над гэтым варта сур'ёзна задумацца не толькі нам, настаўнікам, але і праўленням калгасаў, адміністрацыям саўгасаў, выканкомам сельскіх Саветаў і ўсёй грамадскасці. Трэба, каб у бліжэйшы час ва ўсіх школах дзеці атрымлівалі гарачыя абеды. У сельскіх, асабліва сярэдніх і сямігадовых школах ёсць усе падставы арганізаваць гарачыя абеды на сродкі ўсенавуча і даходаў з прышкольных участкаў і на фонды за работу вучняў у летне-асенні перыяд у калгасах і саўгасах. Так, у Жураўскай сямігодцы нашага раёна школьнікі атрымалі даход з прышкольнага ўчастка і зарабілі ў саўгасе звыш пяці тысяч рублёў (у старых грошах). На гэтыя сродкі вучні ўсю зіму бясплатна забяспечваліся салодкім чаем і булачкамі. Гэта ж можна зрабіць і ў іншых школах.

І. РАБКОЎ,
настаўнік Абчугскай СШ Крупскага раёна Мінскай вобласці.

ІДЗЕ ДВУХМЕСЯЧНІК ПРАПАГАНДЫ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧАЙ ЛІТАРАТУРЫ

АБЛСПАЖЫЎСАЮЗ МУДРУЕ

Калі паслухаць начальніка аддзела кнігі Брэсцкага аблспажыўсаюза Міхаіла Васільевіча Бурдо, можна падумаць, што вобласць літаральна завалена кнігамі па сельскай гаспадарцы. У пухлай папцы, якую ён ветліва прапануе паглядзець, куча справаздач, зводак... І ўсё пра гандаль кнігай.

— Вось, глядзіце, — паказвае М. Бурдо на вялікі аркуш паперы, засеяны лічбамі. — За чацвёрты квартал леташняга года план продажу кніг нават перавыканан. Чаго вы хочаце! І сёлета тое самае будзе.

— Ну, а ўсё ж, як з літаратурай па сельскай гаспадарцы?

— Ды што вам сказаць? — на нейкі момант задумаўся Міхаіл Васільевіч. — Прадаём патрошку. Завозім многа, недахопу ў такой літаратуры не адчуваем...

А цяпер пакінем кабінет М. Бурдо. Паслухаем спецыялістаў сельскай гаспадаркі. Старшы аграном Брэсцкага аблсельгасупраўлення Р. Капканава скардзіцца:

— Днём з агнём нічога новага не знойдзеш пра вырошчванне цукровых буракоў. А цяпер жа ў вобласці пашыраюцца пасевы гэтай культуры. У многіх раёнах яе ўпершыню будуць вырошчваць. Вось тут і спатрэбілася б добрая кніжка ці брашура...

Старшы аграном дастала з пісьмовага стала кніжку «Вырошчванне цукровых буракоў» В. Цімашыніна, Б. Еўціхіева і І. Качуры.

— Адзіная ў нас гэта кніжка, выпушчаная тры гады назад, і яе няма дзе дастаць. Нешта хітруе наш Міхаіл Васільевіч, калі кажа, што мы завалены сельскагаспадарчай літаратурай. Я часта бываю ў камандзіроўках і бачу, як гандлююць кнігай на раёне.

Мноства фактаў, якія паведаміла Р. Капканава, не ўцісне ў карэспандэнцыю. Летась Белдзяржвыдавецтва выпусціла нядрэнную брашуру агранома І. Казака «Вопыт вырошчвання кукурузы ў Брэсцкай вобласці». І хоць бы адзін экземпляр можна было знайсці ў магазінах! Вы думаеце, яе адразу распрадалі? Дзе там! Проста ўвесь тыраж завезлі ў былы Дзівінскі раён. Ён і праваляўся там больш года. Вельмі часта ўвесь тыраж патрэбнай кнігі ці брашуры трапляе ў адзін раён, а то і яшчэ горш — у адзін магазін. Праз які год вернуць з гэтага магазіна ў аблспажыўсаюз амаль увесь тыраж таго ці іншага выдання кнігі, і М. Бурдо заяўляе, што кнігу не купляюць.

А каб такога не здаралася, вельмі ж проста склікаць хоць раз у месяц, ці, няхай сабе, нават у два месяцы, вядучых спецыялістаў сельскай гаспадаркі, параіцца, колькі і якой літаратуры завозіць у вобласць.

Зазірніце ў любы раён Брэсцкай вобласці. Пацікаўцеся сельскагаспадарчай кнігай. І вам прапануюць выданні 1955, 1956, а то і 1951 гг. Дзіву даешся, як пасля гэтага М. Бурдо смела сцвярджае, што ў вобласці хапае «па горла», як ён гаворыць, сельскагаспадарчай літаратуры.

Даўно пачаўся ўжо двухмесячнік прапаганды і распаўсюджвання сельскагаспадарчай кнігі. Але мала дзе, асабліва ў раёнах, знойдзеце нагляндную агітацыю, якая б прапагандавала сельскагаспадарчыя кнігі. Толькі нядаўна М. Бурдо даў указанне падрыхтаваць адпаведны плакат.

І пасля такой «прапаганды» сельскагаспадарчай літаратуры М. Бурдо здзіўляецца, чаму яе не купляюць. А хто ж будзе купляць, калі амаль ні ў адным магазіне вобласці няма каталогаў сельскагаспадарчых выданняў нашых рэспубліканскіх выдавецтваў. Дайшло да таго, што М. Бурдо ануляваў і без таго невялікі заказ на літаратуру Выдавецтва Акадэміі сельскагаспадарчых навук БССР.

Ужо гэтых фактаў дастаткова, каб пераканацца, што сапраўды аблспажыўсаюз мудруе.

С. ГАЦІЛА.

Адкажыце, таварышы з філармоніі!

Пісьмо ў рэдакцыю

Брэсцкі абласны Дом народнай творчасці накіраваў 14 лютага г. г. на імя дырэктара Белдзяржфілармоніі пісьмо групы ўдзельнікаў музычнай самадзейнасці Брэста. Яны прасілі, ці нельга прыняць удзел у канцэртах сімфанічнага аркестра Белдзяржфілармоніі, калі ён паедзе на гастролі ў Брэст, каб павысіць сваё майстэрства. У пісьме таксама змешчана просьба абмеркаваць гэтае пытанне з калектывам аркестра і даць адказ.

Аўтары пісьма — настаўнікі, інжынеры, служачыя савецкіх устаноў. Іх просьбы не выклікана карыслівасцю або пагоняй за лёгкай славай.

На жаль, ужо другі месяц ім не адказваюць. Склалася думка, што па ўсёй верагоднасці яны яшчэ не дараслі да такіх пачынанняў і ўвесь энтузіязм быў пагашаны тым халадком, якім была сустрэта ініцыятыва актывістаў.

Прапанова таварышаў магла быць прынята і падтрымана, магла быць таксама адвергнута па раду меркаванняў, але ў кожным гэтым выпадку трэба было б адказаць.

Г. ГАЕЎСКІ.
Старшы метадыст Брэсцкага абласнога Дома народнай творчасці.

ВЯЛІКАЕ Ў МАЛЫМ

Чытаючы новыя апавяданні

На некалькіх старонках — цэлы свет, адлюстраваны мастаком слова... Хвалюе непаўторнасць фарбаў, шмат думак выклікаюць дасканалыя вобразы.

Так бывае, калі ў творы дакладнае адлюстраванне тых ці іншых праяў жыцця арганічна з'яднана з іх асэнсаваннем.

Апавяданні многіх нашых пісьменнікаў нясуць у сабе тую вялікую праўду, што не даецца адным вывучэннем падрабязнасцей быту, асабліва пэўных з'яў прыроды і чалавечай псіхалогіі, а дасягаецца тады, калі мастак слова жыве з народам адным жыццём.

Вось перад намі апавяданні аднаго са старэйшых нашых пісьменнікаў Міхася Лынькова, якія ўваходзяць у цыкл «Іх вобраз жыцця».

Не можа не ўсхваляваць лёс, які напаткаў юнага неапалітанца Джыавані Феолі.

«...Нідзе ў свеце не было лепшага горада, чым яго Неапаль. Нідзе ў свеце не сустрэнеце такога прыгожага і прывабнага заліва, як іхні, неапалітанскі, дзе рос, падрастаў Джыавані, дзе ён ведаў кожнае дрэва, кожны куст на ўзбярэжжы і амаль што кожны каменьчык на дне заліва. І хіба знойдзецца на свеце чалавек, больш блізкі, дарагі, чым родная маці...». Але абутковая фабрыка, на якой працаваў Джыавані, закрылася, ён доўга не мог знайсці работы і, вымушаны пакінуць радзіму, маці, каханую—чарнавокую Марыю, падаўся ў пошуках шчасця за акіян. У Амерыцы, у Нью-Йорку, жыве старэйшы брат, які абяцаў дапамагчы ўладкавацца на працу.

Жывучы ў Нью-Йорку на кватэры брата ў італьянскім квартале, Джыавані працаваў на вялікай абутковай фабрыцы, грошай, у параўнанні са сваімі мінулымі італьянскімі заробкамі, атрымліваў больш. Браты нават запрасілі ў госці маці, якая параіла Джыавані выпісаць з радзімы Марыю, каб справіць вяселле.

Але неўзабаве неапалітанскі юнак па-сапраўднаму глынуў амерыканскай «свабоды». Незадоўга перад гэтым на фабрыцы скарацілі сотню рабочых. Пачалі ўразаць заробак. Перагаворы прафсаюза з адміністрацыяй ні да чаго не прывялі. Рабочыя аб'явілі забастоўку. Джыавані ўдзельнічаў у рабочых сходах і пікетах. Каб дыскрэдытаваць рабочых, якія не адступалі ад сваіх патрабаванняў павысіць заработную плату, прадпрыемцы ўступілі ў змову з паліцыяй і судовымі ўладамі. Суддзя паабяцаў фабрыканту: «Я заўсёды рад аказаць табе пасільную дапамогу. Зраблю... Ну, што-небудзь такое, што пахла б антыкамунізмам...».

Сітуацыю, якая склалася, выкарыстаў у асабістых мэтах супернік Джыавані, яго зямляк Мікеле, які працаваў на той жа фабрыцы, толькі «не пры станках, а ў фабрычнай паліцыі». Ён не мог дараваць Джыавані таго, што Марыя аддала перавагу не яму, Мікеле.

У той жа дзень, калі павінна была прыехаць Марыя, Джыавані быў у пікеце. Ён падыйшоў да ларка купіць што-небудзь пад'есці. І тут жа раздаўся голас:

«— А, папаўся ўрэшце, малойчык! Бачылі, бачылі людзі, што гэта за злодзей перад вамі?!

Калі Джыавані азірнуўся, ён убачыў дужага паліцэйскага, які адной рукой моцна грымаў яго за плячо, а другой вымаў з кішэні яго пінжака навенькія прыгожыя дамскія туфелькі, а з другой кішэні некалькі бутэрбродаў...»

Джыавані спрабаваў уцячы. Паліцэйскія стралялі па ім, прастрэлілі плячо. На судзе правакацыя, арганізаваная з удзелам Мікеле, раскрылася. Знайшлася гаспадыня туфель, якія узяў у яе Мікеле, каб выкарыстаць у брудных мэтах, а гандлярка з ларка не прызнала за свае тых бутэрбродаў, якія падсунулі Джыавані паліцэйскія. Тым не менш быў вынесены прысуд: «паколькі... падсудны актыўна ўдзельнічаў у падбухторванні рабочых на розныя беспарадкі на фабрыцы, паколькі ён чужаземец і не мае амерыканскага грамадзянства і, галоўнае, з'яўляецца, як камуніст, злачынным элементам, выслаць яго за межы краіны...»

Каштоўнасць апавядання «Джыавані» ў тым, што ў лёсе гэтага італьянскага юнака, як у фокусе, сканцэнтравана праўда аб хвалёнай амерыканскай дэмакратыі. І не толькі ў гэтым. Канфлікт паміж Джыавані і Мікеле як прыватная праява вялікага канфлікту паміж прагрэсіўнымі і рэакцыйнымі сіламі сучаснага капіталістычнага свету дазволіў пісьменніку паказаць крах ілюзій той часткі насельніцтва буржуазных краін, якая пакуль яшчэ не страціла фальшывага ўяўлення пра Амерыку як «пра краіну, ...дзе рабочая сям'я кожны дзень ужывае мяса», дзе людзі «жывуць, не ведаючы ні гора, ні прымусу, ...не баяцца паліцыі...» Рэчаіснасць нанесла па ілюзіях Джыавані смяртэльны ўдар. Не выпадкова, едучы на «няўтульным, забруджаным, прапахлым серай, якую вазілі сюды з Сіцыліі», параходзе дадому, «Джыавані ўздыхнуў з палёгкай».

Як «звычайная ў краіне гісторыя» паўстае перад намі ў апавяданні «Цана крыві» лёс дачкі збяднелага фермера Розы, што дапамагала бандытам тварыць брудныя справы. «У ёй заўсёды жыло пачуццё вялікай крыўды за ўсё сваё былое жыццё, хацелася нават помсціць людзям за ўсе свае няўдачы. Ну, вядома, помсціць ім, шчаслівым, багатым». Адзін з бандытаў, які трапіўся Розе на жыццёвым шляху, навучыў яе «так помсціць, каб і самой не аставацца ў крыўдзе». Яны кралі дзяцей і зараблялі на выкупах. У выніку Роза трапіла на катаргу. «Гады катаргі шмат чаму навучылі, яна яшчэ больш узненавідзела людзей, асабліва тых, якія ўсё вучылі пакорлівасці, цярплівасці, сціпласці, а самі бралі ад жыцця ўсё, што ім хацелася, і не лічыліся ні з якімі законамі, божымі і чалавечымі». Калі ж у рукі бандытаў трапіў маленькі Томі, якога вырашылі забіць, атрымаўшы выкуп, бо баяліся, каб дзіця не навяло на след банды, Роза ўсёй істотай паўстала супраць гэтага. Акалічнасці скляліся так, што яна загінула разам з Томі ад рук бандытаў. Сэнс гэтага апавядання не толькі ў паказе таго прадоння, у якое кідае душу чалавечую амерыканскі лад жыцця, але і ў выкрыцці паліцыі, што, патураючы бандытам, прымае ўдзел у падобным «бізнесе».

Выкрыццю падрыўной дзейнасці, якую вядуць амерыканскія босы супраць рабочых прафсаюзаў, імкнучыся падначаліць іх свайму ўплыву, прысвечана апавяданне «Містэр Лаяна». Перад чытачом паўстае яшчэ адзін прывід капіталістычнай рэчаіснасці ў асобе правадыра «прафсаюзнай імперыі» Лаяны, які нажываўся на тым, што ўносіў раскол у прафсаюзы ўсяго Атлантычнага ўзбярэжжа. Заканамерны крах гэтага «бізнесмена»—выкрыццё яго рабочымі.

Міхась Лынькоў дасціпна аналізуе жыццё і псіхалогію людзей, праз жывыя вобразы раскрывае сутнасць класавай барацьбы, якая ў буржуазным грамадстве не спыняецца ні на хвіліну.

Трэба сказаць, што не заўсёды апраўданы ў апавяданнях пісьменніка публіцыстычныя адступленні, як, скажам, каментарыі да краху ілюзій Джыавані. Яны непатрэбны ў творы, бо ўсё, што ў іх падкрэслена, і без таго ясна чытачу з логікі развіцця падзей, якія ўплываюць на змены ў характары юнага неапалітанца.

Нельга не адзначыць і сухаватасць манеры пісьма ў гэтых творах. На месцы агульных мясцін, накшталт «раслі рэдкія дрэвы» павінны былі б стаяць больш дакладныя азначэнні.

Міхась Лынькоў глядзіць на «іх лад жыцця» вачыма савецкага чалавека. Ён не толькі адлюстроўвае, але і ясна разумее адлюстраванае, тлумачыць яго логікай мастацкіх вобразаў.

НАШ СУЧАСНІК
У ЖЫЦЦІ І МАСТАЦТВЕ

КРАН ЁСЦЬ. А вобразы людзей?

[illegible]

...це Марына, апошні і, бадай, непатрэбны ўжо ўрок атрымлівае інжынер Кіеня.

Але ці такая складаная рэч—мантаж звычайнага пад'ёмнага крана, каб вакол яго будаваць сюжэт аповесці? Сам Ул. Шыцік словамі парторга гаворыць: «А кран—гэта не зборны жалезабетон. Яго манціруюць на любой будоўлі». Дык навошта ж тады было аўтару збядняць сваіх герояў, ставячы іх думкі, учынкі нават лёс у залежнасць ад крана? Дробязны канфлікт, пакладзены ў аснову твора, надаў дробязнасць і нязначнасць усім калізіям аповесці. Смешны і недарэчны Косця са сваім няўдалым каханнем да Марынкі. Ён —важак моладзі. Іменна ён завадатар, на думку аўтара, усіх пачынанняў брыгады: авалодвання сумежнымі прафесіямі, спаборніцтва за званне брыгады камуністычнай працы і г. д. Ён, хочуць пераканаць нас,—станоўчы герой на ўсе сто працэнтаў, ён разумее, што трэба выхоўваць людзей. Ва ўсім яму дапамагае Вера, дачка Кіені, дапамагае на словах, бо пакуль што ні ён, ні яна нічога не зрабілі, хіба толькі тое, што гультая Кацубу пераканалі займацца спортам. І тут іх нельга вініць: няма дзе разгарнуцца, няма дзе ім прыкласці сваіх рук: на адным кране не разгонішся. А паслухайце, як Косця гаворыць: «Дрэнныя мы былі б камсамольцы, каб пакінулі чалавека ў бядзе. Нам шкода яго, шкода, што ён не разумее, па якой дарозе ідзе». Гэта — пра Кацубу. А вось ён гаворыць хлопцам аб тым, што трэба працаваць па-новаму: «Нас такія справы неўзабаве чакаюць! Восем чалавек у брыгадзе — гэта сіла, калі дружна ўзяцца». Такімі ж круглымі, як штампаваная балванка, фразамі гаворыць Косця з Марынкай, якую кахае, і з Верай, якая яго кахае.

Сумны і нецікавы Банжын, па задуме аўтара — моцны, прынцыповы, перакананы чалавек, здольны інжынер. Але гэта не раскрыта ў творы.

[illegible]

...Кніга прачытана. На вялікі жаль, яна пакінула пачуццё незадавальнення. Не, не ўбачылі мы на яе старонках новых вобразаў нашых маладых сучаснікаў.

М. ГІЛЕВІЧ.

У секцыі паэзіі СП БССР

[illegible]

А. Клышко, А. Зарыцкі, А. Русецкі, Б. Сачанка і інш. выказвалі пажаданне часцей абмяркоўваць творы маладых, смялей прымаць здольную і таленавітую моладзь у Саюз пісьменнікаў, выдаваць кнігі маладых аўтараў.

Секцыя паэзіі рэкамендавала прыняць у члены Саюза пісьменнікаў Г. Бураўкіна і Ул. Варно.

У НАС—ГОСЦІ З ПРЫБАЛТЫКІ.

З Латвійскай мастацкай выстаўкі. **І. Зарынь.** «Якая вышыня».

ЦІШЭЙ! ЛЮДЗІ АДПАЧЫВАЮЦЬ, ДУМАЮЦЬ, СПЯЦЬ...

Я пішу гэтыя радкі, а ў мае вушы ўрываецца шум радыё. Іменна шум, а не арыя спявачкі, не голас дыктара. Што перадаюць — немагчыма зразумець. Радыёвяшчальны шум нясецца з рыначнай плошчы, якую бачу з акна свайго пакоя. Некалькі год назад начальнік мясцовага радыёвузла распарадзіўся ўстанавіць на рынку «радыёкропку». Даўнымдаўно рэпрадуктар уключылі на поўную магутнасць ды так і забыліся выключыць. Ці ёсць у гэтым які-небудзь сэнс? Ніякага! Гандаль на калгасным рынку адбываецца два разы на тыдзень з раніцы да поўдня. Увесь астатні час гэтая «кропка» вяшчае немаведама для каго.

Гараджане прабавалі ўгаварыць начальніка радыёвузла т. Лукіна:

— Выключыце, калі ласка, рэпрадуктар на рынку, ён нам перашкаджае.

Начальнік абурыўся, замахаў рукамі:

— Што вы, як можна, гэта ж культурнае мерапрыемства!

Вельмі своеасабліва разумее т. Лукін культуру. Ад такога вось «культурнага» шуму няма ратунку і жыхарам горада, чые дамы знаходзяцца ў раёне аўтобуснай станцыі. Там таксама з шасці раніцы да поўначы грыміць са слупа рэпрадуктар. Не сціхаюць вулічныя «радыёкропкі» і ў некаторых іншых кварталах Маладзечна.

Жыхарам нашага дома (ён стаіць у цэнтры горада, у пачатку Савецкай вуліцы) і ноч не абяцае збавення ад шуму. Якраз па гэтай вуліцы праходзіць аўтамагістраль Мінск — Вільнюс. Нясцерпны грукат грузавых машын не сціхае да раніцы. Адзін знаёмы паскардзіўся мне, што з-за гэтага грукату яму даводзіцца спаць не больш трох-чатырох гадзін у суткі. Нядаўна ён пабываў у неўрапатолага. Урач прыпісаў спакой. «Цішыня — вось што вам патрэбна перш за ўсё».

— Паспрабуй, выканай гэтае прадпісанне, — горка сказаў знаёмы.

Так, ён мае рацыю. Выратавацца ад шуму ва ўмовах нашага горада немагчыма. Круглыя суткі скрыгочуць бульдозеры, енчаць гудкі фабрык і заводаў. У самым цэнтры Маладзечна знаходзіцца фабрыка музычных інструментаў. Там няспынна гудуць станкі. Мімаволі даводзіцца слухаць музыку: настройшчыкі правяраюць баяны і акардэоны.

— Дык вы што ж, супраць таго, каб развівалася прамысловасць, тэхніка? Вы супраць цывілізацыі? — спытаў у мяне адзін з кіруючых работнікаў горада, калі я загаварыў з ім наконт наступаючага на нас з усіх бакоў шуму.

Дзіўнае пытанне! Няўжо цывілізацыя абавязкова павінна несці з сабою шум? Няўжо на самай справе рэпрадуктар, які крычыць на вуліцы, з'яўляецца адзнакай культуры? Хутчэй за ўсё, гэта яе проціллегласць.

Давайце падумаем, ці можна зрабіць так, каб шуму ў горадзе стала менш?

Вядома, можна!

Дастаткова ліквідаваць нікому непатрэбныя вулічныя «радыёкропкі» (радыё мы слухаем дома, калі нам хочацца), забяспечыць паравозныя гудкі і аўтамабільныя маторы глушыцелямі (добра, што такія ёсць), ліквідаваць выбоіны на вуліцах, забараніць уключаць у кватэрах прыёмнікі і радыёлы на поўную магутнасць — і ўжо так патрэбнай нам для разумовай працы, для адпачынку, для сну цішыні стане больш.

Дарэчы, пра заводскія гудкі. Ці так яны неабходны? Мы ведаем з газет, што многія прамысловыя прадпрыемствы ў нашай краіне адмовіліся ад гудкоў. І што ж? Ніхто з рабочых не спазняецца на працу! Чаму ж у нас нельга ліквідаваць гэтае бессэнсоўнае гудзенне?

Мы ведаем таксама, што ў многіх гарадах аўтастрады, як і належыць, праходзяць за горадам. А Маладзечна чым горшае за іншыя гарады? А на першы час (перанос аўтастрады звязаны, вядома, з цяжкасцямі) чаму б не здагадацца гаркамгасу замасціць выбоіны каменем, заліць асфальтам.

Ёсць яшчэ адна крыніца шуму: дзеці. Ужо ім мы не будзем забараняць шумець. Няхай сабе крычаць на здароўе. Але добра было б усё ж наладзіць пляцоўкі для дзіцячых гульняў дзе-небудзь у глыбіні двара, далей ад жылых дамоў. Дарэчы, і аконныя шыбы цалейшымі будуць.

Цішыня патрэбна нам усім. Дык давайце ж разам змагацца з шумам!

Ул. ВАРНО.

г. Маладзечна.

Падзеі, факты, навіны

ДРУЖБА З ЗАРУБЕЖНЫМІ ВУЧОНЫМІ

Міжнародныя сувязі Акадэміі навук БССР вельмі шырокія. Асабліва цесныя яны з вучонымі Польшчы, Венгрыі, Чэхаславакіі, Балгарыі, Румыніі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

За тры з палавінаю гады больш 30 беларускіх вучоных прымалі ўдзел у міжнародных кангрэсах і нарадах, многія вучоныя выязджалі за граніцу для абмену вопытам у галіне навукі і тэхнікі. Толькі ў 1960 г. вучоныя Беларусі пабывалі ў Балгарыі, Галандыі, Чэхаславакіі, Албаніі, Англіі і ў іншых краінах.

У Беларусь з заграніцы для ўстанаўлення кантактаў і вывучэння вопыту прыязджала звыш 40 вучоных. У ліку іх Акадэмію навук БССР наведалі вычоныя Японіі, Польшчы і іншых краін.

Сёлета кантакты паміж беларускімі і зарубежнымі вучонымі будуць яшчэ больш пашыраны.

Дзякуем вам!

На канцэрце Мінскага абласнога ансамбля песні і танца, які адбыўся ў Вільнюсе, паказана багатая і разнастайная праграма. Яна складалася з беларускіх народных песень, з песень беларускіх і савецкіх кампазітараў, а таксама кампазітараў сацыялістычных краін. Багата была прадстаўлена беларуская і руская харэаграфія.

Нас, вільнюскіх гледачоў, усхвалявала «Песня пра партыю»Носкі, «Партызанскія акопы» Пукста, «Мяцеліца» Туранкова, жартоўная беларуская песня «Хмарыцца, дождж будзе» і многа іншых.

Вельмі стройна прагучалі «Песня пра Мінск» Ул. Алоўнікава ў выкананні саліста Хаўранкова, «Прыязджай, любімая мая» кампазітара Семянякі і інш.

Менш удала выканана песня Семянякі «Мы камуністы» з удзелам саліста Г. Шарко. Хор і саліст неяк не зладзіліся. Гэта адзіны слабы нумар у канцэрце.

Яшчэ больш спадабаліся танцы (балетмайстар А. Кудраўцаў).

Канцэрт Мінскага абласнога ансамбля песні і танца паказаў, што ў Беларусі ёсць здольныя мастацкі калектыў, які нясе ў народ узоры беларускага мастацтва, чаму варта было павучыцца некаторым калектывам Белдзяржфілармоніі, якія часта прыязджаюць да нас на гастролі.

Кіраўніцтва ансамбля ўмее падбіраць рэпертуар — і вакальны, і харэаграфічны. Нам было прыемна, што ўвесь канферанс канцэрта вёўся не беларускай мове, якая была зразумела літоўцам.

Пра поспех канцэрта сведчылі і перапоўненая зала і гарачыя воплескі. Шкада толькі, што ансамбль мала даў канцэртаў.

І. ШУТОВІЧ.

Вільнюс.

Універсітэт прававых ведаў

У Віцебску пачаліся заняткі ва ўніверсітэце прававых ведаў. Прачытаны лекцыі «Сацыялістычнае права і сацыялістычная законнасць у перыяд пераходу ад сацыялізма да камунізма» і «Заканадаўства аб ахове працы ў СССР».

Заняткі ва ўніверсітэце наведваюць 120 чалавек. Сярод іх кіраўнікі прадпрыемстваў, старшыні фабкомаў і заўкомаў, члены таварыскіх судоў і народных дружын.

(БЕЛТА).

Здавалася б, у многіх ранейшых творах, як, скажам, раман «Крыніцы» або цудоўнае апавяданне «Дзеці настаўніцы», Іван Шамякін скарыстаў усё, што ведаў, пра сельскіх настаўнікаў, і цяпер доўга не вернецца да гэтай тэмы. Але вось зноў свежыя думкі, свежыя фарбы. Пісьменнік у апавяданні «Непрыгожая?» глыбока і пераканальна раскрыў цудоўны ўнутраны свет прадстаўніка нашай сельскай інтэлігенцыі—настаўніцы Надзежды Іванаўны, чалавека высакароднага і самаахвярнага; яна ўсынавіла дваіх дзяцей, што засталіся без бацькоў. Перад намі праходзіць усё яе жыццё. Знешне непрыгожая, у многім з-за гэтага яна не мае асабістага шчасця. Аднак Надзежда Іванаўна «не страціла веры ў людзей, у прыгажосць жыцця і сама стварае гэтую прыгажосць». Апавяданне пабудавана так, што ўсёй логікай развіцця падзей у ім даецца станоўчы адказ на пытанне, пастаўленае ў загалоўку. Адно, што толькі, можа, залішне выступае на пярэдні план—асоба апавядальніка.

Да поспехаў нашых апавядальнікаў у пачатку сёлетняга года нельга не далучыць апавяданне Васіля Быкава «Чацвёртая няўдача».

Не вельмі спрактыкаваны салдат Турок, праводзячы параненага капітана на КП, губляе ў цемры арыенціры. Салдат і афіцэр ледзь не трапляюць у акопы праціўніка. Удвух яны «бяруць языка». Пасля капітан ідзе шукаць сваіх, а Турок сцеражэ захопленага фашыста ў лесе. Немец ледзь быў не вырваўся. Але Турок здолеў саўладаць з ім.

З уласцівай Васілю Быкаву ўвагай да ўнутранага стану героя раскрыты найтанчэйшыя зрухі ў душы салдата, які атрымлівае па сутнасці першае баявое хрышчэнне, пераканальна паказана, як літаральна за некалькі гадзін чалавек ва ўмовах фронта «знайшоў у сабе нейкую сілу, з якой лягчэй стала жыць». Турок перамог страх, паверыў у сябе, у тое, што ён здольны не толькі падаваць заряды і капаць траншэі. Васіль Быкаў раскрывае нязломнасць савецкага чалавека перад любымі цяжкасцямі.

Апавяданне — гэта **кавалак жыцця, не механічна** выхаплены з рэчаіснасці; гэта **вынік адбору** з усяго таго, што пісьменнік бачыў, перажыў, адбору нечага важнага, істотнага, тыповага. Мала таго, гэта не фатаграфічнае адлюстраванне ўбачанага ў жыцці, а мастацкі яго **аналіз**. На жаль, чытаючы некаторыя апавяданні, думаеш — наўрад ці адчуваў аўтар унутраную неабходнасць брацца за пяро. Сярод некалькіх апавяданняў таленавітага навеліста з адметным почыркам — Івана Навуменкі, апублікаваных ім у студзені — лютым, «кідаецца ў вочы» апавяданне «Чатыры таполі». Тут расказана гісторыя з жыцця мястэчка, размешчанага ля чыгункі. Адзін з жыхароў гэтага мястэчка Петрык Лось, хоць і жанаты, але заляцаўся да Румбы, сваёй зямлячкі. У яе ад Лося быў сын Есіп. З цягам часу, калі Лосева жонка памерла, Румба перацягнула сваю хатку бліжэй да Лосевай. Петрык Лось скардзіўся на Румбу і яе сына:

«— Спакою няма.. Калі ён ужо настане той спакой?.. З самага рота вырываюць. Крадуць яблыкі і валакуць на базар мяхамі. А я ж стары. З чаго мне жыць, старому, скажыце?»

І далей як бы «квінтэсенцыя» апавядання:

«Але аднойчы здарыўся выпадак... На Спаса Есіп узлез, па загаду маці, на паркан і стаў калаціць той бок Лосевай ігрушы, які навісаў над цяперашнім Румбіным агародам. Румба, відаць, меркавала, што мае права на ігрушы, бо з-за ценю, які падаў ад дрэва, тут, на гэтай лапінцы яе агароду, не расла бульба.

Потым пачуўся крык. Калі ўсе агледзеліся, Есіп ужо ляжаў на зямлі, на сваім агародзе, з роту ў яго цякла кроў. Азіраючыся па баках, прыгінаючыся пад дрэвамі, з саду ў двор бег Лось з вялізным калом у руках...»

«Характарызуе» Лося і тое, што «завяршаючы свае справы на зямлі», ён спілаваў усе чатыры таполі, пад якімі любіў сядзець народ.

Само па сабе гэта, можа, напісана і няблага. Але навошта? Адлюстраваць яшчэ адзін факт таго, што ўласніцкая псіхалогія калечыць людскія душы? Пэўна, і сам адчуваючы, што **асэнсаваць** па-мастацку тое, што адлюстраваў, не ўдалося, аўтар і прыкметы часу дае «прыглушана».

Апавяданне цягнецца да фатаграфічнасці, каб не сказаць натуралізму. Аўтар абмежаваў сябе простым адлюстраваннем убачанага ў жыцці або пачутага. Думка не знайшла, на наш погляд, мастацкага ўвасаблення.

Наўрад ці задумаўся як след над сваім апавяданнем «Каўчэг» Уладзімір Караткевіч, перш чым здаваць яго ў друк.

Адразу ж трэба сказаць, што таленавіты паэт абяцае быць цікавым празаікам. Пра гэта сведчыць мастацкая «фактура» апавядання. Цікава пададзены пейзажы і партрэты персанажаў. Пісьменнік паставіў сабе за мэту паказаць нараджэнне ў душы дзяўчыны моцнага пачуцця да юнака, які здаваўся ёй раней не вартым увагі. Даволі тактоўна расказвае ён, як і вясна, і ўся абстаноўка кірмашу, і сам хлапец зрабілі ўплыў на дзяўчыну. Тым не менш, узяты ў апавяданні «тон» так заваладаў аўтарам, што ён недзе ўсё ж пераступіў межы рэальнага і перавёў твор у план абстрактнага з салідным адценнем «біблейскага».

«...ён бачыў у змроку яе твар з вялізнымі суровымі вачніцамі. І ён ведаў: іншай дарогі няма ні яму, ні ёй. Усё вяло да гэтага: блакіт і золата дня, іскры на вадзе, фіялетавае свячэнне рыбы ў паўзмроку, вогненная праява ў гэтым чорным разводдзі.

. . . .

Каўчэг несла, злёгку пагойдваючы на хвалях, і зверху глядзелі на яго зоры, якія тысячы разоў бачылі гэта і ўсё ж не стамляліся зайздросціць зямной цеплыні.

На хвіліну яму здалося, што гэта памылка, што маны няма, — і ён адхіліўся. Але яна адчувала яго подых, ёй больш за ўсё на свеце было шкада яго. І яна, нясмела ўзяўшы яго за руку, пацалавала павязку на яго плячы. І ўжо нічога не асталося, акрамя дрыготкіх адбіткаў зор у яе вачах.

. . . .

Былі яны. Была вада. Быў каўчэг» і г. д.

На фоне палескага пейзажу прапануюцца ўвазе чытача **ўвогуле** дзяўчына і **ўвогуле** юнак. Юрка і Наталька — хто яны? Калгаснікі? Аднаасобнікі? Багатыя? Бедныя? Калі адбываецца дзеянне? Да рэвалюцыі? Да Айчыннай вайны? Сёння? На ўсё гэта адказаць немагчыма.

Героі ўзяты пісьменнікам фактычна **па-за часам і прасторай.**

Чытаючы новыя творы нашых апавядальнікаў, яшчэ раз пераконваешся, наколькі трапна падкрэсліў Ал. Талстой, што «малая форма не вызваляе ад вялікага зместу».

Уладзімір БОЙКА.

Ад студэнта да акцёра

Гады тры назад у газеце «Чырвоная змена» з'явіўся артыкул пад загалоўкам «Тэатральны інстытут — добра, студыя — лепш». Аўтар артыкула на прыкладзе толькі што арганізаванай студыі пры Тэатры імя Якуба Коласа спрабаваў пераканаць чытачоў, што тэатральная студыя мае большыя перспектывы, чым тэатральная вышэйшая навучальная ўстанова, і ці не варта падумаць пра замену вышэйшай акцёрскай адукацыі — студыйнай.

Час паказаў, што аўтар артыкула не меў рацыі. Вопыт студыйнай падрыхтоўкі акцёраў у нашых вядучых беларускіх тэатрах не даў жаданых вынікаў. Прафесіянальныя якасці і культурны ўзровень выхаванцаў студый аказаліся не на належнай вышыні. Ці азначае гэта, што трэба зусім адмовіцца ад студыйных метадаў выхавання акцёраў? Вядома, не. Калі ў тэатры ёсць буйныя мастакі, здольныя выхоўваць змену, дык гэта можна зрабіць і ў самім тэатры. Але тэатральныя студыі павінны быць арганізаваны не замест ВНУ, а побач з імі, бо ўсё ж у прынцыпе савецкі акцёр павінен быць спецыялістам з вышэйшай адукацыяй.

Іншая справа, што стан падрыхтоўкі акцёрскай змены ў ВНУ выклікае ў нас вялікае незадавальненне. Не выпадкова вось ужо амаль год на старонках газеты «Советская культура» вядзецца ажыўленая дыскусія па гэтаму пытанню. Аўтары артыкулаў уносяць шмат карысных прапаноў, над якімі нам, педагогам, варта сур'ёзна падумаць.

І ўсё ж, як мне здаецца, яшчэ многія вострыя тэмы засталіся не закранутымі. Прывяду прыклад. Як вядома, мастацкая індывідуальнасць у тэатры — з'ява рэдкая. І калі нам на курсе, у групе з дваццаці чалавек, удаецца выявіць і выхаваць хоць бы дзве — тры такія індывідуальнасці, мы адчуваем сябе бясконца шчаслівымі і лічым, што чатыры гады не страчаны намі дарэмна. У выніку ж, перадаючы такую двойку ці тройку выпускнікоў у тэатр, мы шчыра верым, што творчы калектыў тэатра такім папаўненнем узбагачаецца.

Але, на жаль, далёка не заўсёды выходзіць так, як нам хацелася б. Мы ведаем выпадкі, калі малады таленавіты акцёр, трапляючы нават у добры тэатр, траціць набытыя ў школе навыкі і замест таго, каб паступова ўдасканальваць сваё майстэрства, ператвараецца ў рамесніка.

У чым жа тут справа? Прычын можа быць многа. Але мне хочацца спыніцца толькі на адной з іх, з майго пункту погляду, сур'ёзнай.

Вельмі важна, каб малады акцёр, выхаванец тэатральнай школы, трапляў у «свой» тэатр, у такі, у якім яму быў бы абавязкова забяспечан рост. Інакш наша праца марная.

Вось чаму мне здаецца, варта змяніць метад, які існаваў да гэтага часу, калі камісія па размеркаванню выпускнікоў, імкнучыся задаволіць усе запатрабаванні тэатраў, накіроўвала па аднаму — два акцёры абавязкова ў кожны з іх, без уліку эстэтычнага «сваяцтва» выхавацеляў-педагогаў школы з будучымі выхавацелямі ў тэатры.

У гэтым выпадку нас спасцігалі прыкрыя непаразуменні. Так, выпускнікі Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута М. Папова і Ю. Плотнікаў, накіраваныя ў Гомельскі абласны тэатр, не папрацавалі там і года. Маладыя акцёры ў тэатры, як кажуць, «не прайшлі». У рэпертуар іх уключалі рэдка, а калі і давалі ролі, дык часцей за ўсё не ў іх плане. Калі ж тэатр улетку выехаў на гастролі, гэтыя акцёры аказаліся ў прастоі. Скончылася тым, што яны пакінулі тэатр.

Магчыма, гэта былі мала таленавітыя людзі? Не. Яны проста трапілі не ў «свой» тэатр, не ў свой па духу і па «школе». Цяпер М. Папова працуе ў Петразаводскім тэатры, дзе выдатна іграе Машу ў «Жывым трупе», а таксама вядучыя ролі ў «Іркуцкай гісторыі» і спектаклі «Жыла-была жанчына». А. Ю. Плотнікаў прыняты па конкурсу ў трупу Ленінградскага драматычнага тэатра і вось ужо два гады з поспехам іграе там.

У тым, што М. Паповай і Ю. Плотнікаву забяспечан рост, мы не сумняваемся. Мы верым у гэтых маладых артыстаў, за іх лёс мы не баімся. Але вельмі крыўдна, што таленавітыя акцёры знайшлі «свой» тэатр не ў Беларусі, дзе іх выхавалі і дзе на іх выхаванне былі затрачаны час і праца.

Падобных «непаразуменняў» у нас нямала, іх можна было б назваць больш. Але хопіць і гэтага. Хочацца расказаць пра станоўчыя прыклады. Выпускнікі нашага тэатральнага інстытута з поспехам працуюць у тэатрах Мінска, Гродна, Брэста. А з нейкага часу ўстанавіўся добры кантакт інстытута з Тэатрам імя Якуба Коласа. У гэтым тэатры выхаванцы інстытута іграюць многа, у сучасным і класічным рэпертуары. І ў гэтым вялікая заслуга кіраўніцтва тэатра. Тут ва ўмовах добра наладжанай вытворчасці за моладдзю вядзецца клапатлівы нагляд рэжысёраў, педагогаў. Рэжысура тэатра не толькі ахвотна дае ролі маладым акцёрам, але і ахвотна працуе з імі, робячы талент маладога акцёра рознабаковым.

Гэта ўсё надзвычай важныя рэчы для выпускнікоў тэатральнай школы, бо самыя сур'ёзныя выпрабаванні пачынаюцца з моманту прыходу іх у тэатр. Толькі тут выпускнік можа стаць акцёрам. Толькі ў тэатры па-сапраўднаму выпрабоўваюцца яго талент і майстэрства. Як вядома, у тэатральнай школе маладыя акцёры набываюць толькі першыя прафесіянальныя навыкі. Толькі потым, у выніку набытага майстэрства і жыццёвага вопыту, яны вырастаюць у сапраўдных мастакоў.

Вось чаму так надзвычай важны працэс пераходу пачынаючага акцёра са школьнай парты ў творчыя ўмовы працы тэатра. Тут ён або вырастае ў майстра-мастака, або вяне, так і не расцвіўшы. Усё залежыць ад таго, у якія рукі трапіць выпускнік тэатральнай школы.

Мы прывучаем нашых выхаванцаў да стараннага аналізу драматургічнага матэрыялу, пранікнення ў ідэю твора, у характар героя. Мы вучым маладых акцёраў жыць актыўнымі дзеяннямі, арганічным жыццём на сцэне. Мы патрабуем, каб акцёр будаваў драматургічны характар на шырокіх жыццёвых паралелях. А ў некаторых тэатрах да гэтага часу яшчэ зводзяць увесь працэс эмацыянальнай творчасці акцёра да чыста вонкавых прыёмаў выканання, ліквідуючы псіхалагічную аснову пабудовы вобраза, ігнаруючы творчы змест гэтага працэсу. Няма нічога дзіўнага, што, трапляючы ў абстаноўку, зусім іншую у параўнанні з інстытуцкай, малады акцёр губляецца і часта атрымлівае жахлівую траўму.

Сёлета мы аддаем нашых выхаванцаў у добрыя рукі. Увесь выпуск накіроўваем у Тэатр імя Якуба Коласа. Мы верым, што ў гэтым тэатры маладым акцёрам будзе забяспечан рост, удасканаленне майстэрства. Мы перадаём тэатру і тры вучэбныя спектаклі, створаныя сіламі нашага курса. Сярод іх «Дзеці сонца» М. Горкага, «Няроўны бой» В. Розава і «Дванаццатая ноч» Шэкспіра. Гэтыя спектаклі будуць іграцца на сцэне коласаўскага тэатра.

Мы верым, што нашы выхаванцы будуць працаваць у тэатры з поўнай аддачай сіл, з пачуццём адказнасці перад мастацтвам, якое павінна клікаць савецкі народ наперад.

Д. АРЛОЎ.
народны артыст БССР, дацэнт Тэатральна-мастацкага інстытута.

Хата-мазанка? ДОБРА!

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Нам здаецца, такіх забудоўшчыкаў, як Іван Букетаў, трэба падтрымліваць не толькі добрай парадай, а нават паклапаціцца, каб ім у першую чаргу адпускалі лес на неабходныя будаўнічыя дэталі.

Вопыт паказвае, што там, дзе з'явіліся хоць два такія жылыя будынкі, неўзабаве, як грыбы, пачынаюць адзін за адным расці і другія.

Такая наглядная агітацыя паспрыяла з'яўленню нават цэлых новых пасёлкаў з глінабітных хат у калгасах «Серп і молат» Чавускага раёна, «17-га верасня» Нясвіжскага раёна і інш.

Мала пераканаць калгасніка ў выгадах глінабітнага жылога дома. Забудоўшчыка трэба навучыць, як выкарыстоўваць у будаўніцтве гліну, цэмент, камень, гравій, лазу, кастрыцу, салому, шлак і многія іншыя мясцовыя матэрыялы, даць яму праекты добрых і эканамічных жылых дамоў. Калгаснікі шукаюць пра ўсё гэта неабходнай літаратуры, але яе няма на паліцах сельскіх бібліятэк і магазінаў спажывецкай кааперацыі.

Часта забудоўшчык спецыяльна прыязджае ў кніжныя магазіны раённых і абласных цэнтраў, каб знайсці адпаведны праект жылога дома і літаратуру. Але яго паездка аказваецца дарэмнай. Апрача тоўстых даведнікаў па сельскаму будаўніцтву, ён нічога не знаходзіць.

Днямі ў Цэнтральным кніжным магазіне Мінска прыезджы калгаснік звярнуўся ў аддзел навукова-тэхнічнай літаратуры. Ён хацеў купіць дапаможнік пра гліна-сырцовае будаўніцтва, набыць некалькі праектаў жылых дамоў.

— На жаль, няма, — адказала прадаўшчыца А. Курыловіч.

— А калі будуць?

— Не ведаю. Я ў гэтым аддзеле працую восем месяцаў, а яшчэ ні разу такіх кніг да нас не паступала. Пра іх пытаецеся не толькі вы, — расказвае прадаўшчыца.

У аддзеле знайшлася толькі невялічкая кніжачка Н. і С. Лявонцевых «Дом на адну сям'ю», якая выйшла ў мінулым годзе ў выдавецтве «Маскоўскі рабочы». Гэта брашура пра тое, як пабудаваць каркасны жылы дом з жалезабетонных частак.

А. Курыловіч параіла пакупніку заглянуць у магазін навукова-тэхнічнай кнігі.

— Быў і там. Знайшоў толькі вось гэта, — адказаў калгаснік і паказаў кніжку Н. Войціка і Ф. Юрчанкі «Глінасырцовае будаўніцтва», выдадзеную два гады назад Галоўным упраўленнем па арганізацыі будаўніцтва ў калгасах пры Савеце Міністраў БССР. Кніга можа аказаць пэўную дапамогу забудоўшчыку, але яна напісана на вопыце індывідуальнага будаўніцтва ў ГДР. А наш калгаснік хацеў купіць кнігі, у якіх бы проста і зразумела было расказана пра вопыт забудоўшчыкаў нашай рэспублікі, літаратуру, у якой бы можна было знайсці праекты простых па канструкцыі і эфектыўных жылых дамоў.

Нельга сказаць, што зусім няма такіх праектаў. Яны ёсць, але выдаюцца ў форме «Тлумачальных запісак да праекта...» тыражом у 1,5—2 тысячы экз., а сам праект знаходзіцца ў праектных арганізацыях. Як правіла, гэтая літаратура не даходзіць да масавага чытача, а толькі пападае па 2—3 экземпляры ў раённыя арганізацыі «Міжкалгасбуда» для службовага карыстання. Гэта ж можна сказаць і пра плакаты, якія ўбачыш толькі на сценах пакояў райвыканкомаў, дзе сядзяць інжынеры-будаўнікі.

Трэба наладзіць масавае выданне праектаў і папулярнай літаратуры ў дапамогу індывідуальнаму забудоўшчыку. Раённым аддзяленнем Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў неабходна разгарнуць шырокую прапаганду мясцовых будаўнічых матэрыялаў, арганізаваць у калгасах адпаведныя цыклы лекцый. І гаворку трэба весці не абстрактна, а цесна яе звязваючы з рэальнымі магчымасцямі выкарыстання будаўнічых матэрыялаў, якія ёсць на тэрыторыі той ці іншай сельскагаспадарчай арцелі.

Гэтым павінны на вёсцы займацца і нашы культурна-асветныя ўстановы.

Дом калгасніка павінен быць капітальным, прыгожым!

А. МАХНАЧ.

Радасці і засмучэнні дзяцей

Тыдзень дзіцячай кнігі ў Мінску

Стала традыцыяй: апошні тыдзень сакавіка — тыдзень кнігі. У гэтыя дні юныя чытачы сустракаюцца з пісьменнікамі ў бібліятэках, клубах, палацах культуры, расказваюць пра тыя творы, якія ўсхвалявалі іх, пра герояў, якія спадабаліся. Тыдзень кнігі стаў своеасаблівым сведкам поспеху таго ці іншага твора. Дрэнны твор, нецікавы, непрыгожа выдадзены друкарняй — скажуць і пра гэта юныя чытачы.

Тыдзень кнігі гэтага года пачаўся традыцыйным сустрэчаў школьнікаў сталіцы з пісьменнікамі ў Палацы культуры прафсаюзаў. Сюды прыйшлі Я. Маўр, М. Лынькоў, Э. Агняцвет, Я. Брыль, В. Вітка, М. Калачынскі, К. Кірэенка, А. Якімовіч. Яны чыталі вершы, апавяданні, расказвалі аб выхаваўчай ролі кнігі. Вучань пятага класа 2-й школы Сяргей Новікаў чытае верш А. Куляшова «Камсамольскі білет». Потым піянеры падыходзілі адзін за адным з кніжкамі і прасілі: «Падпішыце на ўспамін...» Праз паўгадзіны ў зале не было ні дзяцей, ні пісьменнікаў, ні латка з кнігамі. Але пра гэта потым...

Значна цікавей прайшла сустрэча пісьменнікаў са сваімі чытачамі ў дзіцячай бібліятэцы Варашылаўскага раёна. Тут першае слова было прадастаўлена кніжкам. Вялікія вокладкі любімых кніг, намаляваныя яркімі фарбамі, раптоўна ажывалі — адзін за адным расказвалі маленькім чытачам пра тое, што хавалася пад скурай, іншы раз невыразнай назвай. Дзеці гаварылі пра дружбу, пра любоў да Радзімы, пра ўсё добрае, чаму навучылі іх кнігі. Алесь Якімовіч, Эдзі Агняцвет, Алесь Пальчэўскі, Пятро Рунец, — слухалі і разумелі, дзе патрапілі густу маленькіх наведвальнікаў бібліятэкі, дзе памыліліся, разумелі, пра што трэба пісаць і што не хвалюе.

Да Тыдня дзіцячай кнігі падрыхтаваліся многія работнікі кнігагандлю. Так, у Цэнтральным кніжным магазіне сталіцы абсталяваны выстаўкі, на якіх можна ўбачыць лепшыя творы беларускіх пісьменнікаў, выдадзеныя за апошнія гады. Тут вершы Янкі Купалы, Якуба Коласа, Васіля Віткі, апавяданні Змітрака Бядулі, народныя казкі. Літаратура ёсць і для самых маленькіх і для тых, хто хутка зменіць піянерскі гальштук на камсамольскі значок.

Але вернемся ў Палац культуры прафсаюзаў. Тыдзень тут пачаўся так, як кажуць, абы адбыць мерапрыемства. Сабралі 500 дзяцей, запрасілі пісьменнікаў і кніжны кіёск. І — усё. Нішто не паспелі пісьменнікі развітацца з дзецьмі, як масавік пляснуў у далоні: «А цяпер, дзеці, праспяваем...» Так прайшоў Тыдзень у Палацы. Не было ні цікавых размоў, ні выставак, ні сяброўскіх сустрэч, якія б запомніліся надоўга.

Не, мы сказалі няправільна. Размовы былі. Размовы, якія называюць кулуарнымі. У іх не ўдзельнічалі ні пісьменнікі, ні работнікі Палаца. Гаварылі ў асноўным дзеці між сабою.

— Ты купіла кніжку? — пытаецца чарнявокая дзяўчынка ў сяброўкі.

— Не.

— Чаму?

— Ай, яны нейкія... — дзяўчынка зморшчылася і дадала: — замурзаныя...

«Яны нейкія...» Так. Выгляд многіх кніг не вабіў. Вокладкі шэрыя, невыразныя. Фарбы расплыліся. І хоць кнігі былі новыя, выглядалі яны сапраўды замурзанымі.

Пасля Палаца мы зайшлі ў адзін магазін, у другі. Усюды тая ж карціна.

— Цяпер нічога! — гавораць прадаўцы Цэнтральнага кніжнага магазіна.—Цяпер пачалі выдаваць лепш. Вось пасля вайны...

Дзіўнае параўнанне: пасля вайны. А як выдавалі ў 1920 г.? А пры Пятру Вялікім? Чаму не параўнаць кнігу «Над краем спяваюць гудкі», выдадзеную ў Мінску, з кнігай «Гусяня трэцяга гатунку» В. Мядзведзева, таксама выдадзеную ў Мінску, але па заказу Маскоўскага выдавецтва? Першая — шэрая, у аднатонным лідэрынавым пераплёце, без фарбаў, з дрэннымі фотаздымкамі. Другая — прыгожая, з акуратнымі малюнкамі. Або ўзяць кнігу «Балотны скарб» А. Чаркасава. Добрая, цікавая кніга. Яе ахвотна бяруць школьнікі. А як яна выдадзена? Сорамна за майстроў паліграфіі і беларускіх мастакоў! Не вельмі вылучаюцца афармленнем кнігі «Смелыя людзі» А. Якімовіча, «Сушка» І. Злотніка, «Сіні домік, сіні дом» Н. Гілевіча, «Лясная калыханка» С. Шушкевіча і інш.

Мы павінны сказаць, што маленькім чытачам рэспублікі не шанцуе не толькі ў тым, што няўдала выдадзены кнігі. Паспрабуйце купіць кніжку аб беларускім мастацтве. Не знойдзеце. Такая кніга не планавалася да выдання. А чаму няма кнігі для дзяцей пра родную рэспубліку? Зборнік «Над краем спяваюць гудкі» знаёміць толькі з буйнейшымі заводамі і фабрыкамі Беларусі. А варта скласці зборнік, каб у ім расказвалася пра мастакоў, пра культурна-асветныя ўстановы, пра калгаснае будаўніцтва, пра рэкі і азёры, пра кампазітараў і артыстаў. Дарэчы, дзіцячае выдавецтва (Маскоўскае) запланавала серыю такіх зборнікаў. Будзе выдадзена і кніга пра Беларусь. А вось рэдакцыя дзіцячай і юнацкай літаратуры Белдзяржвыдавецтва амаль штогод радуе юных чытачоў перавыданнямі на рускай мове зборніка «Ніколі не забудзем». На роднай мове гэтай кнігі ў продажу няма.

Разглядаючы вітрыну з дзіцячай літаратурай, хатняя гаспадыня М. Пілатовіч з жалем гаворыць:

— Не магу знайсці кнігу пра культуру паводзін школьніка. Няўжо цяжка скласці такую?

І сапраўды, выхаванне падрастаючага пакалення — справа цяжкая і адказная. Бацькам патрэбны падручнікі, якія дапамагалі б ім у гэтым. Але ж можна напісаць кнігу і для юнакоў, у якой расказвалася б пра ветлівасць, павагу да старэйшых, пра сяброўства.

М. Пілатовіч мае рацыю, калі гаворыць, што Тыдзень кнігі з'явіцца сапраўды падзеяй для школьнікаў, калі на паліцах бібліятэк і магазінаў будзе многа кніг добрых і розных.

На здымках: Я. Маўр (злева уверсе) і **Я. Брыль** падпісваюць аўтографы. Гэтыя здымкі зрабіў Аляксандр **Зарубаў**, вучань 9-га класа 33-й сярэдняй школы г. Мінска. Ён прыйшоў у Палац культуры з намерам «наздымаць як найбольш кадраў». Але хлопцу не пашанцавала: не паспеў ён зняць і некалькі кадраў, як сустрэча скончылася.

Ул. ГАРПЕНІК.

Андрэеўскі конкурс

У сакавіку грамадскасць Мінска адзначыла стагоддзе з дня нараджэння выдатнага рускага музыканта-балалаечніка, стваральніка першага ў Расіі аркестра народных інструментаў В. Андрэева. Гэтай даце быў спецыяльна прысвечаны конкурс на лепшае выкананне твораў Андрэева самадзейнымі інструментальнымі калектывамі горада.

Лепш за ўсіх выступілі аркестры народных інструментаў Палаца культуры прафсаюзаў, гарпрамсавета, Мінскага аўтамабільнага завода і тэхнікума лёгкай прамысловасці.

Кожны з гэтых калектываў мае сваю мастацкую індывідуальнасць, свой выканаўчы стыль. У аркестры Палаца культуры прафсаюзаў раўнацэнна прадстаўлены групы домраў і балалаек, што ў самадзейнасці сустракаецца не так ужо часта. Музычна прагучалі ў яго выкананні вальс Андрэева «Фаўн» і «Паланез».

Адзін з найцяжэйшых твораў Андрэева — апрацоўка народнай песні «Свеціць месяц», якая патрабуе тэхнічнага майстэрства домравай групы, — удаўся аркестру Дома культуры мясцовай прамысловасці. Гэты калектыў валодае добрым музычным ладам.

Для калектыву Дома культуры аўтазавода характэрна мяккае гучанне інструментаў.

Астатнія самадзейныя аркестры выступілі намнога слабей. Усім ім уласцівыя аднолькавыя недахопы: непрапарцыянальнасць інструментальных груп, дрэнны строй. Некаторыя кіраўнікі калектываў ніяк не могуць пазбавіцца няправільнай манеры дырыжыраваць, стоячы перад аркестрам з інструментам у руках.

Андрэеўскі конкурс каштоўны тым, што па ім можна было меркаваць, як развіваецца інструментальны жанр у мастацкай самадзейнасці. У конкурсе прымалі ўдзел нават зусім маладыя калектывы, створаныя некалькі месяцаў назад. Сярод іх: аркестры народных інструментаў Дома культуры будаўнічага трэста № 5, радыёзавода, будаўнічага вучылішча № 25.

Разам з тым, конкурс паказаў, што музычная самадзейнасць адчувае вострую патрэбу ў кадрах кваліфікаваных кіраўнікоў-дырыжораў. А пакуль нельга вырашыць гэтую надзённую праблему. Бо музычныя школы і вучылішчы мала рыхтуюць кіраўнікоў народных аркестраў і выканаўцаў на народных інструментах.

Г. АНАНЬЕВА.

МАСКВА. На сцэне Маскоўскага Мастацкага акадэмічнага тэатра імя М. Горкага адбыўся грамадскі прагляд камедыі К. Гальдоні «Слуга двух паноў» у выкананні рабочай тэатральнай студыі Дома культуры станкабудаўнічага завода «Чырвоны пралетарый».

На здымку: сцэна са спектакля. Фларында — інжынер **В. Чэлікаў**, Труфальдзіна — машыніст чыгуначнага дэпо **Н. Міцін**.

Фота **Н. Сітнікава.**
Фотахроніка ТАСС.

Падзеі, факты, навіны

Планетарый у Кобрыне

Многія гады стаяў у цэнтры Кобрына сабор. Ён быў сведкам жорсткага рэжыму цара-самадзержца, панавання пілсудчыкаў. Бачыў ён і напалеонаўскія полчышчы, орды нямецкіх акупантаў. Сабор быў месцам рэлігійнага дурману і ашуканства народа, месцам нажывы царкоўнікаў. Але прыйшоў час—і сабор аказаўся непатрэбным. Днямі ў гэтым вялізным будынку адкрыўся планетарый. Цяпер тут будуць працоўныя слухаць лекцыі аб будове сусвету, аб руху нябесных свяціл.

Першымі наведвальнікамі планетарыя былі ўдзельнікі семінара лектараў-атэістаў раённага Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў. Яны праслухалі лекцыі кандыдата фізіка-матэматычных навук С. Пахуты «Палёт у космас» і «Ці ёсць жыццё на іншых планетах».

Кобрынскае аддзяленне таварыства запланавала цыкл лекцый, якія будуць чытацца ў планетарыі. Сярод іх лекцыя аб будове сусвету. Яе прачытае настаўнік фізікі сярэдняй школы № 2 Кобрына тав. Уладзіміраў. Будуць прачытаны таксама лекцыі «Жыццё на другіх планетах», «Дарога да зорак» — пра запуск касмічных караблёў-спадарожнікаў і інш. Для чытання лекцый прыцягваюцца лепшыя лектары.

У планетарыі арганізавана дзяжурства лектараў-атэістаў.

Работа планетарыя будзе садзейнічаць пашырэнню і паглыбленню навуковай і атэістычнай прапаганды.

М. НЕМЦАВА.

Сібірскія лясы ў Беларусі

Радзіма амурскага аксаміту — Далёкі Усход. Гэтая парода дрэва мае вялікае народнагаспадарчае значэнне. Драўніна аксаміту знаходзіць шырокае прымяненне ў суднабудаванні, фанернай і мэблевай вытворчасці.

Не менш каштоўнымі ўласцівасцямі валодае сібірская лістоўніца. Высокая трываласць драўніны, здольнасць на працягу многіх год захоўвацца ў зямлі і вадзе абумоўліваюць прымяненне яе ў розных галінах народнай гаспадаркі. Асабліва шырока лістоўніца прымяняецца ў чыгуначным будаўніцтве.

З драўніны лістоўніцы здабываецца высокаякасная камедзь, якая з'яўляецца каштоўным і дарагім кампанентам у тэкстыльнай прамысловасці, запалкавай і фармацэўтычнай вытворчасці. З жывіцы сібірскай вырабляецца тэрпентын — важны ў хімічнай прамысловасці прадукт, які складаецца з сумесі шпігінару і каніфолі.

Вось чаму праблема акліматызацыі амурскага аксаміту і сібірскай лістоўніцы была адной з галоўных у рабоце беларускіх лесаводаў. Пасля шматгадовых доследных работ і эксперыментаў удалося акліматызаваць гэтыя каштоўныя пароды, але масавай пасадкі амурскага аксаміту і сібірскай лістоўніцы не праводзілася. Толькі вясною гэтага года намечана высадзіць каштоўныя пароды сібірскіх лясоў на плошчы ў тысячу гектараў.

З Галоўнага ўпраўлення лясной гаспадаркі БССР паведамілі таксама, што ў бліжэйшыя дні пачнуцца пасадкі дубу, ёлкі, сасны, клёну і іншых каштоўных парод, якія растуць у рэспубліцы. Усяго ў гэтым годзе на пасадачныя пляцоўкі і гадавальнікі адведзена 42 тысячы гектараў угоддзяў.

Гадзіннік «Зара»

На жаночай далоні тры маленькія гадзіннікі. Яны вабяць сваёй мініяцюрнасцю, прыгажосцю афармлення. Марка гадзіннікаў — «Зара». Іх выпускае Мінскі гадзіннікавы завод. Гэта — апошнія мадэлі, якія створаны беларускімі майстрамі дакладнага ходу. Яны на канвееры нядаўна, але папулярнасць іх — вялізная. З усіх куткоў Савецкага Саюза прыходзяць на завод пісьмы, у якіх — добрыя водгукі на прадукцыю прадпрыемства. З задавальненнем носяць гадзіннікі «Зара» жанчыны Чэхаславакіі і Албаніі.

У гэтым годзе канструктары беларускіх гадзіннікаў мяркуюць удасканаліць мадэль «Зара» супрацьударным амартызатарам і цэнтральнай секунднай стрэлкай.

На здымку: мадэлі беларускага гадзінніка «Зара».

Фота **Ул. Крука.**

Сустрэча з паэтамі

У Мінскай сярэдняй школе № 40 імя Багдановіча адбылася сустрэча вучняў з беларускімі паэтамі А. Астрэйкам і Р. Няхаем. Паэт Анатоль Астрэйка расказаў вучням, як ён пісаў кнігу «Прыгоды дзеда Міхеда» і прачытаў некалькі новых вершаў. Са сваімі творамі пазнаёміў школьнікаў Р. Няхай.

Пасля выступленняў паэтаў вучні паказалі мастацкую самадзейнасць, якая называлася «Любіце кнігу».

У дні веснавых канікулаў

Удзень і ўвечары поўна гледачоў у Рэспубліканскім тэатры юнага гледача. Тут кожны дзень паказваецца школьнікам па два спектаклі.

Вучні малодшых класаў прагледзелі пастаноўкі «Прыгоды Чыпаліна» Дж. Радары, «Казачны домік» М. Стэгліка, «Алавяныя пярсцёнкі» Т. Габэ. Для вучняў сярэдніх і старэйшых класаў паказваюцца спектаклі «На граніцы» В. Белазёрава, «Рэвізор» М. Гогаля.

Аматарскі фільм

Аматарская кінастудыя маладых воінаў Беларускай ваеннай акругі зняла фільм пра моладзь. У яркіх эпізодах расказана пра жыццё, вучобу, адпачынак камсамольцаў Беларусі. Прагляд фільма адбыўся ў Мінскім акруговым Доме афіцэраў. На ім прысутнічалі работнікі кінематаграфіі, пісьменнікі, журналісты, ваеннаслужачыя.

Патрэбен рэпертуарны зборнік

Сярод студэнтаў Гродзенскага музычна-педагагічнага вучылішча многа кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці. У пошуках рэпертуару хтосьці з іх напаткаў цікавы ўкраінскі «Репертуарний збірник».

— Вось бы нам такі! — зайздросцілі ўсе.

Сапраўды, добрую ініцыятыву праявіла Міністэрства культуры Украінскай ССР, выпускаючы ў свет такі штомесячнік. У ім пяць раздзелаў: песні прафесіянальных і самадзейных украінскіх кампазітараў; паэзія і проза; сатыра і гумар; інструментальныя творы; аднаактовыя п'есы.

Паўстае пытанне, ці варта вяртацца да 30-х гадоў і выдаваць масавым тыражом на асобных лістоўках лепшыя песні нашых кампазітараў, як гэта рэкамендуе Г. Загародні ў артыкуле «Саматужным спосабам» («Літаратура і мастацтва» ад 14 сакавіка гг.)? Нам патрэбны не толькі песні, але і навінкі інструментальных твораў, сатыра, гумар, надзённыя песні!

Ці не лепш і нам па прыкладу суседзяў выдаваць свой рэпертуарны зборнік, дзе б можна было друкаваць не толькі песні, але і лепшыя ўзоры паэзіі, прозы, гумару, сатыры, інтэрмедыі, аднаактовыя п'есы. Я атрымліваю вельмі многа лістоў ад кіраўнікоў мастацкай самадзейнасці з просьбай даслаць ім беларускія песні. Рэспубліканскі Дом народнай творчасці рыхтуе да выдання твораў самадзейных кампазітараў, але калі ён убачыць свет?

Мастацкая самадзейнасць вельмі церпіць з-за адсутнасці лёгкіх інструментальных твораў, твораў сатыры і гумару. Яны ёсць. Больш ініцыятыўныя кіраўнікі ўмудраюцца іх перапісваць адзін у аднаго, распаўсюджваць у рукапісу, але гэта не выхад са становішча.

Ці не прасцей для задавальнення патрэб самадзейнасці ў нацыянальным рэпертуары рэгулярна выдаваць рэпертуарны зборнік хоць бы раз у два месяцы.

А. ЧОПЧЫЦ,
загадчык навучальнай часткі Гродзенскага музычна-педагагічнага вучылішча.

На кніжнай паліцы

Арлова М. А. Мастацтва Савецкай Беларусі. Нарысы М., Выдавецтва Акадэміі мастацтваў СССР, 1960. 326 стар. з ілюстрацыямі (Акадэмія мастацтваў СССР. Інстытут тэорыі і гісторыі выяўленчага мастацтва) 2.600 экз. Цана 3 руб. 60 кап.

Кніга прысвечана развіццю беларускага выяўленчага мастацтва — жывапісу, скульптуры, графікі. Першы раздзел уяўляе сабою кароткі гістарычны нарыс развіцця беларускага выяўленчага мастацтва ў дарэвалюцыйны перыяд. Тут ёсць цікавыя фактычныя матэрыялы аб творчасці прыгонных мастакоў, паказаны шляхі станаўлення беларускага рэалістычнага мастацтва, яго дэмакратычныя традыцыі і сувязі з рускім мастацтвам.

Асноўны змест кнігі складае абагульненне вынікаў важнейшых этапаў развіцця беларускага мастацтва — ад Кастрычніка да Вялікай Айчыннай вайны, у гады Айчыннай вайны і ў пасляваенны перыяд (да 40-годдзя БССР).

Аўтар паказвае станаўленне, развіццё і дасягненні мастацтва сацыялістычнага рэалізму ў Беларусі, характарызуе творчасць майстроў старэйшага пакалення і маладых беларускіх мастакоў.

Кніга добра ілюстравана, мае 170 танавых рэпрадукцый і вялікую бібліяграфію матэрыялаў па беларускаму выяўленчаму мастацтву.

Спявае Гмыра

По канцэртных залах

Як старога знаёмага і нават добрага прыяцеля сустрэлі мінчане выдатнага спевака, народнага артыста Саюза ССР Б. Гмыру.

Майстэрства Б. Гмыры вабіць перш за ўсё тым, што ён добра адчувае стыль і форму вакальных твораў і адпаведна гэтаму адбірае музычныя фарбы для іх сцэнічнага ўвасаблення.

Голас артыста (высокі бас з глыбокім рэгістрам) багаты абертонамі, якія даюць яму магчымасць выкарыстоўваць розныя адценні і нюансы гучання. Дзякуючы гэтаму, спевы яго набываюць моцную выразнасць.

Значнае месца ў канцэртных праграмах артыста займаюць героіка-патрыятычныя творы. Да ліку лепшых з іх трэба аднесці маналог салдата з араторыі С. Жданава «Сталінградская легенда», выкананы ў першым аддзяленні канцэрта, які адбыўся нядаўна ў Мінскім акруговым Доме афіцэраў.

У гэтым жа аддзяленні выконваліся творы Шумана, Шуберта. Усе яны вызначаліся лірычнай пранікнёнасцю. Асабліва спадабалася слухачам «Вячэрняя серанада» Шуберта, якую ў выкананні баса пачуць можна не так часта.

На здымку: спявае Б. ГМЫРА.

Разнастайнасцю драматычнай фразіроўкі і разам з тым прыгожым гучаннем былі напоўнены арыя Прачыды з оперы Вердзі «Сіцылійская вячэрня» і арыя з оперы Гамеза «Сальватар Роза».

У другое аддзяленне канцэрта былі ўключаны творы ўкраінскіх і рускіх кампазітараў, украінскія народныя песні.

Незабыўнае ўражанне засталося ад раманса А. Барадзіна «Для берагоў айчыны дальняй». У гэтым творы надзвычай ярка выявіўся лірычны талент Б. Гмыры. Дарэчы, гэты твор захоўваецца ў рэпертуары артыста больш за 20 год. Упершыню ён быў выкананы ім у 1938 г. на першым Усесаюзным конкурсе вакалістаў у Маскве.

Пры выкананні твораў Мусаргскага «Свецік Савішна», «Песня пра блыху» слухача паланіў востры сатырычны малюнак, скупасць выразных сродкаў, якія далі магчымасць спеваку стварыць з кожнага раманса яркую, жывую, закончаную сцэнку-інтэрмедыю. Сатырычная накіраванасць дапамагла артысту ярка данесці да слухача выкрывальны сэнс у песеньцы Беранжэ «Чатыры капуцыны», у якой Б. Гмыра надаў індывідуальныя рысы кожнаму капуцыну і намаляваў пераканаўчыя жывыя сатырычныя партрэты.

Сардэчнай шчырасцю і задушэўнасцю вызначалася выкананне артыстам украінскіх народных песень. Асабліва кранула прысутных адна з лепшых песень украінскага народа на словы Тараса Шаўчэнкі—«Думы мае».

Добрае слова хочацца сказаць пра партнёра Б. Гмыры—заслужанага артыста УССР Л. Астрына. Мы ўбачылі не толькі акампаніятара, але і мастака—непасрэднага ўдзельніка сапраўднага мастацкага ансамбля, які заўсёды павінен існаваць паміж спеваком і піяністам, каб як найглыбей данесці да слухача аўтарскую задуму кожнага твора.

Б. Гмыра прыняў таксама ўдзел у сімфанічным канцэрце, дзе выканаў арыі з опер С. Рахманінава, Дж. Вердзі, Дж. Расіні.

Ю. МАТРАЕЎ.

Буржуазныя норавы

Па старонках зарубежнага друку

«ВЫСТАЎКА» НА БУЛЬВАРЫ

Стары чалавек з доўгімі валасамі, у касцюме, запэцканым фарбамі, схіліўся над тратуарам. Пад яго ўмелымі рукамі на асфальце ўзнікае карціна: блакітнае неба, задуменны твар дзяўчыны, птушкі...

Па тратуары, стараючыся не наступіць на карціну, ідуць пешаходы. Некаторыя спыняюцца і назіраюць за работай мастака. Побач з мастаком стаіць бляшаны кубак з надпісам: «Дзякую за ўвагу». Зрэдку ў яго са звонам падаюць манеты. Не ўзнімаючы галавы, мастак працягвае працу.

Паступова колькасць гледачоў павялічваецца. Акружыўшы мастака, яны выказваюць свае заўвагі аб карціне. «Як прыгожа!» — ускліцае худзенькая дзяўчына. Раскошна апраненая дама, якая гаворыць з амерыканскім акцэнтам, вельмі засмучаецца, што гэты шэдэўр нельга купіць і павезці з сабою.

Закончыўшы карціну, мастак не зірнуў на публіку, узяўся за наступную.

За поўсотні крокаў ад яго размясціўся другі мастак. Карціна, якую ён малюе, называецца «Давід». Пад упэўненымі мазкамі яго пендзля на тратуары хутка ўзнікае вуглаваты твар біблейскага героя, глыбокія вочы, валявы рот. Некалькі хвілін — і карціна гатова.

Карэспандэнт газеты «Юманітэ» зацікавіўся працаю бульварных мастакоў. Ён гутарыў з некаторымі з іх. Вось што ён даведаўся, напрыклад, пра аўтара «Давіда». Завуць яго Хазэ Боні. Яму 28 год. Ён скончыў мастацкую акадэмію ў Мадрыдзе, а затым — акадэмію прыгожых мастацтваў у Парыжы. Маляванне на тратуары ён называе «выстаўкай» сваіх работ, выстаўкай, якая «дазваляе трымаць цесны кантакт з натоўпам». Пра ролю, якую адыгрывае кубак з медзякамі і надпісам: «Дзякую за ўвагу», мастак сціпла ўмоўчвае...

ЯК РОБІЦЦА РЭКЛАМА

Аўтамабільныя гонкі ў Амерыцы даўно страцілі свой спартыўны характар і ператварыліся ў чыста камерцыйнае мерапрыемства. Кожны гоншчык рэкламуе вырабы якой-небудзь фірмы. Сродкі, выдаткаваныя фірмай на фінансаванне гонак, з барышом акупляюцца павялічаным збытам прадукцыі.

Жуан Карлас Навоне, які атрымаў ад фірмы «Мірба» гоначную машыну, павінен быў як бы там ні было дамагчыся, каб фатаграфія яго машыны з вялікім надпісам, якая рэкламуе прадукцыю фірмы, з'явілася на першых старонках газет і часопісаў. І ён дамогся гэтага. Як гэта адбылося, расказвае часопіс «НБІ».

На мотагонках, якія адбываліся нядаўна ў Буэнос-Айрасе, машына Навоне, што ішла з вялікай хуткасцю, вылецела на павароце за межы асфальтавай дарожкі і ўрэзалася ў натоўп гледачоў. 14 чалавек было забіта, больш дзесяці цяжка паранена. Навоне застаўся нават не параненым. Ён зноў завёў матор, а яго механік, выскачыўшы з машыны, узяўся выцягваць з-пад колаў трупы, якія перашкаджалі ехаць далей. Адзін з гледачоў спрабаваў схапіць механіка за руку, але ён, адштурхнуўшы яго, ускочыў у машыну. Навоне даў поўны газ, і машына, ірвануўшыся з месца, паімчалася даганяць супернікаў, якія пайшлі наперад. Пры гэтым быў забіты яшчэ адзін глядач..

Навоне не заняў першага месца, але ў газетах і часопісах на першых старонках замільгалі здымкі Навоне і яго машыны з рэкламай прадукцыі фірмы «Мірба».

Навоне давялося стаць перад судом, але судзілі яго, як за простую аўтамабільную катастрофу, і ён толькі заплаціў невялікі штраф. Сапраўдны віноўнік злачынства — фірма «Мірба» — нават не быў упамянуты на судзе.

ШЫМПАНЗЕ ЛЯ КАНВЕЕРА

Бэн Фрыдман, гаспадар мэблевай фабрыкі ў горадзе Хаустон штата Тэхас, доўгі час раздумваў, чым замяніць жывых рабочых на сваёй фабрыцы. Ён аўтаматызаваў усе вытворчыя працэсы, якія паддаваліся аўтаматызацыі і зменшыў колькасць рабочых да 120. Але і гэтыя 120 чалавек прыносяць містэру Фрыдману мноства клопату: то яны патрабуюць павелічэння заработнай платы, то паляпшэння ўмоў працы, то яшчэ чаго-небудзь.

І вось, як паведамляе «Нью-Йорк Геральд Трыбюн», фабрыкант знайшоў выйсце: ён замяніў некалькіх рабочых ля канвеера чалавекападобнымі малпамі. Шымпанзе, якія стаяць ля канвеера, прымацоўвалі ножкі і сядзенні да крэслаў, упакоўвалі мэблю.

Як расказаў сам містэр Фрыдман, ідэя замяніць рабочых ля канвеера малпамі з'явілася ў яго ў час прагляду фільма, у якім паказвалася праца ля канвеера. Пры амерыканскай канвеернай сістэме кожны рабочы выконвае такія элементарныя і аднастайныя рухі, і містэру Фрыдману здалося нерацыянальным плаціць рабочым за такую працу.

Шымпанзе працавалі па восем гадзін у дзень. У абедзенны перапынак ім давалі бананы, салат і розную гароднiну. Ні скарачэння рабочага дня, ні паляпшэння харчавання малпы не патрабавалі, што прыводзіла ў захапленне містэра Фрыдмана. «Першыя доследы прайшлі паспяхова, — заявіў ён карэспандэнтам, — але я крыху баюся, як будуць рэагаваць мае 120 рабочых, калі давядзецца звальняць, каб замяніць іх шымпанзе...»

«ВЯРНУЦЬ БЫЛУЮ СЛАВУ»

Галівудскі прадзюсар Сол Лесер вядомы ў Амерыцы як адзін з найбольш увішных кінадзялкоў. Гэта ён у свой час выпускаў бясконцыя працягі фільмаў пра Тарзана, якія прынеслі яму неймаверныя барышы. Цяпер Лесер распрацоўвае новы план абагачэння. Ён падлічыў, што ў Галівуд прыязджае кожны год каля чатырох з палавінаю мільёнаў багатых турыстаў, якіх цікавіць не столькі сам фільм, колькі працэс яго здымкаў і, галоўным чынам, закулiснае жыццё кіназорак. Колькасць цікаўных, на думку Лесера, значна павялічыцца, калі для іх «стварыць умовы». Таму ён плануе пабудову «шклянога атэлье». Паводле яго задумы, гэта павінна быць вялікае кіназдымачнае атэлье, дзе ўсе сцэны зроблены з асаблівага гуканепранікальнага шкла, празрыстага толькі ў адзін бок. Размяшчэнне пакояў павінна дазваляць наведвальнікам, нікому не перашкаджаючы, бачыць усё, што пажадаюць: і працэс здымкі фільма, і грыміроўку, і нават пераапрананне артыстак.

«Трэба цалкам выкарыстаць бліскучыя магчымасці рэкламы, якія мы гадамі пакідалі нявыкарыстанымі, — гаворыць Лесер. — Мы павінны зрабіць усё, каб вярнуць Галівуду яго былую славу і дапамагчы яму зноў стаць цэнтрам сусветнай кінапрамысловасці».

«САБАЧАЕ ЖЫЦЦЁ»

«Што будуць насіць сабакі гэтай вясною?». «Якія духі будуць моднымі для сабак у гэтым сезоне?» Вось пытанні, якія непакояць багатых парыжскіх гультаяк. Чарговая «выстаўка сабачых мод», якая адкрылася нядаўна ў Парыжы, павінна даць адказ на гэтыя «жыццёва важныя пытанні».

Па задуме арганізатараў, выстаўка павінна паказаць кожнаму сабаку, што «непрыстойна з'яўляцца на вуліцы ў чым маці нарадзіла»... Трэба быць апранутым і апранутым не як-небудзь, а па апошняй парыжскай модзе. Як паведамляе карэспандэнт часопіса «Цайт ім Більд», які пабываў на выстаўцы, кожная парода сабак прадстаўлена ў сваіх «нацыянальных касцюмах». Адрозніваюцца сабачыя касцюмы і па іх «прызначэнню». Так, ніводзін «прыстойны» сабака не пойдзе ў тэатр у касцюме, які ён надзяе раніцою для прагулак. У тэатры патрэбна быць у «вячэрняй сукенцы» з натуральнага шоўку такога ж колеру, як і сукенка гаспадыні. На пярэднім плане павінен быць залаты гадзіннік, каб на пытанне: «Якая гадзіна?» сабака мог узняць лапу з гадзіннікам.

Каменціруючы паведамленні аб выстаўцы, часопіс адзначае, што людзі ўжываюць выраз «сабачае жыццё» яўна не ў тым сэнсе...

Л. АБРАМЕНКА.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

АТ 00141

Друкарня імя Сталіна.